

INFORMATOR NSPRV

**BESPLATAN
PRIMERAK**

NSPRV je kolektivni član i osnivač Sindikata radnika u prosveti Srbije (Srps)

**sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org**

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 4 • APRIL 2010 • BROJ 35

МАРКИРАЈУ СВИ РЕДОМ

У сомборским школама које и нису никакав изузетак, током првог полугодишта ове школске године маркирање ђака с наставе као да је измакло контроли. Готово да нема школе у којој број изостанака по ученику није повећан у поређењу с истим периодом прошле године.

Директори школа, школски психолози и педагози оцењују да се чл. 113. Закона о основама система образовања и васпитања, којим се уређује број дозвољених неоправданих изостанака може тумачити и као "мегафон из којег се чује позив на изостајање с наставе". У школама већ виде лоше последице примене овог члана Закона, јер, како тврде, он просто укида санкције за изостајање с наставе и ставља акценат на појачан васпитни рад.

(Насијавак на сџр. 3)

ОКОНЧАНА НЕДЕЉА АКЦИЈЕ

НСПРВ је поделио награда на Конкурсу „Први циљ: образовање за све“ у категорији ликовних и литерарних радова окончао овогодишњу ГНА. Свечаност је, у сомборском Дому ученика средњих школа, отворио Ранко Хрњаз председник ИО НСПРВ, а лауреате, њихове менторе и родитеље и друге учеснике је поздравила, у име градоначелника, г-ђа Снежана Перишкић. Након поздравних речи презентацију о глобалној кампањи за образовање одржао је проф. Хаџи Здравко М. Ковач ген. секретар НС-ПРВ. Презентацију можете погледати на нашем сајту.

За најбољи рад, у категорији ликовних радова награда је уручена Соњи Зековић из ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Сомбора. Друго место је припало Сандри Јањатовић, ученици Средње економске школе из Сомбора, а треће Енги Денису из ОШ „Свети Сава“ из Суботице. Награде

су уручили Снежана Парчетић члан градске владе задужена за образовање, Ранко Хрњаз председник НСПРВ и Хаџи Здравко М. Ковач ген. секретар. Подељене су и три специјалне награде у истој категорији и то Николи Кукић и Јовани Милетић из ОШ „Доситеј Обрадовић“ из Сомбора и Лани Коша из ОШ „Аврам Мразовић“ из Сомбора.

У категорији литерарних радова најбољи рад Ирине Ковачић из ОШ „Иво Лола Рибар“ из Сомбора, другу награду освојила је Бојана Раковић из ОШ „21. октобар“ Сомбор, а трећу Мила Матијевић, ученица Средње економске школе из Сомбора. У категорији литерарних радова специјалне награде су подељене Кристини Бундић и Дејану Лескур из Средње економске школе Сомбор и Лани Коша из ОШ „Аврам Мразовић“ Сомбор.

Посебна признања додељена су професорима Зори Мишић из Средње економске школе у Сомбору, Основној школи „Аврам Мразовић“ из Сомбора, ОШ „И. Л. Рибар“ из Сомбора и Дому ученика средњих школа из Сомбора.

(Насијавак на сџр. 6 и 7)

ЛОЛИНЦИ ПОБЕДНИЦИ "ВЕЛИКЕ ЛЕКЦИЈЕ"

У уторак 20. априла, на спортским теренима ОШ „И. Л. Рибар“ Сомбор, је одржан фудбалски турнир и „Велика лекција“. Након квалификационог дела, 4 најбоље екипе такмичиле су се у полуфиналу, а затим и одмериле снаге у борби за најбоље. Фудбалске екипе ОШ „Иво Лола Рибар“, „Братство Јединство“, „Доситеј Обрадовић“ и „Аврам Мразовић“, „глумиле“ су репрезентације Србије, Гане, Аустралије и Немачке, те биле обучене у истоветне дресове као што носе репрезентације тих земаља, које су за ову прилику биле обогаћене натписима „Први циљ: образовање за све“ и „Инвестирај у учитеље сад“ на језицима тих земаља. Пре финалне утакмице, у којој је екипа ОШ „Иво Лола Рибар“ савладала своје вршњаке из ОШ „Братство-јединство“ на пенале, одржана је ревијална утакмица најмлађе категорије фудбалера из ОШ „Петар Кочић“ из Риђице и ОШ „Огњен

Прица“ из Колута. У утакмици за 3. место, ОШ „Доситеј Обрадовић“ била је боља од колега из ОШ „Аврам Мразовић“.

За најбољег голмана проглашен је Бојан Јошић из ОШ „Иво Лола Рибар“, најбољи стрелан је Јован Петронијевић из ОШ „Братство Јединство“, а најбољи играч турнира Милош Ђосић из ОШ „Иво Лола Рибар“. Медијатор трибине био је проф. Хаџи Здравко М. Ковач. (→ галерија 2010)

Гости „Велике лекције“ су били фудбалске легенде и репрезентативци Е:

Трифке Михаиловић и Јосиф Илић и бивши фудбалери „Радничког“ Владимир Зорица начелник у ПУ Сомбор и Владимир Поповић професор и управник школске економије Пољопривредно-прехрамбене школе из Сомбора. Тако су мали фудбалери од идолова њихових родитеља могли да чују о значају спорта и фудбала и вези између фудбала и образовања, а затим су учесници ове необичне трибине поделили награде – медаље и пехаре најбољим екипама и појединцима.

Порука "Велике лекције" била је "Инвестирајте у учитеље сад".

У овом броју можете још читати:

СЛАВНИ БАРАЊАЦ АДАМ ДРАГОСАВЉЕВИЋ	стр. 2
ДРУГИ ОБРАЗОВНИ СИСТЕМИ	стр. 4
ПРАВО НА ЈУБИЛАРНУ НАГРАДУ	стр. 5
ФИНАНСИРАЊЕ ОБРАЗОВАЊА.....	стр. 6
УВЕСТИ ОБАВЕЗНУ ШКОЛУ ЗА РОДИТЕЉЕ	стр. 8
СВАКИ 4. СРЕДЊОШКОЛАЦ ЖРТВА НАСИЉА	стр. 9
У ВЛАДИЧИНОМ ХАНУ ПРОСЕК 7.416 ДИНАРА.....	стр. 10
ДА ЛИ СЕ ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД МОЖЕ НАЛОЖИТИ УСМЕНО.....	стр. 11
МАТУРИРАЛА У 98. ГОДИНИ.....	стр. 12

ОБРАДОВИЋ НА СЕДНИЦИ СРПС

Ове године ГНА је одржана од 19-25. априла и то је била недеља у којој су синдикати просветних радника упозоравали доносиоце одлука на проблеме у образовању. Мото овогодишње ГНА је „Први циљ: образовање за све“. НСПРВ је заједно са више стотина других синдиката у свету ову недељу обележио бројним акцијама и обраћањима јавности (www.nsprv.org, www.srps.org.rs). У среду 21. априла одржана је седница Републичког одбора у оквиру које је одржана и конференција за штампу, на којој смо јавност информисали о кључним проблемима образовања у нашој земљи са посебним освртом на обухват деце

образовањем и финансирање образовања.

Министар просвете проф. др Жарко Обрадовић са помоћником мр. Зораном Костићем био је активни учесник ове конференције и гост на седници Републичког одбора која је одржана након конференције. Министар просвете је говорио о актуелним проблемима у образовању и даљим корацима у реформи српског образовног система, финансирању образовања и рационализацији мреже школа и броја одељења (www.nsprv.org Press Clipping) и одговарао на бројна питања чланова РО, НО и СО који су такође присуствовали седници.

SLAVNI BARANJAC ADAM DRAGOSAVLJEVIĆ

• Filolog, pedagog i... učitelj • Član Društva srpske slovesnosti • Pristalica Karadžićevih jezičkih reformi

Adam S. Dragosavljević (Beremend /Bremen/, 1. III 1800. - Opatovac, 28. VI 1862.), filolog i pedagog. U teškim materijalnim prilikama neredovito se školovao. Srpsku osnovnu školu učio u raznim mjestima (Beremend, Kišvalud /Branjina/, Medina, Kačfalu /Jagodnjak/), a mađarsku u (H)aršanju. Završivši osnovnu školu služio kod spahije i šegretovao. Kako je od malena naučio crkveno pojanje, u 16. godini postao je crkveni zvonar-pojac, a godinu dana kasnije i učitelj, prvo u Bezedeku (Mađarska, 1815-16), pa u Monoštoru (Beli Manastir, 1816-1817). U jesen 1817. upisao se u učiteljsku školu u Somboru i ovu završio 1819. Kao učenik te škole iznenadio svoje profesore školskom disertacijom "O dijalektu srpskog jezika" (1818-19). Poslije završene preparandije, najviše da bi ovladao latinskim i njemačkim jezikom, položio je u Novom Sadu 2. razred, a u Vinkovcima 3. i 4. razred latinske gimnazije. Poslije je opet radio kao učitelj u Vinkovcima 1822-23, Šiklošu 1823-27, Mohaču 1827-30, Vukovaru 1830-38. i Šidu (1840). Učiteljevanje prekidao nekoliko puta pa bio opštinski bilježnik u Šidu, Gibarcu i Opatovcu, sekretar Primiritelnog suda u Beogradu i upravitelj osnovnih škola u Šidu.

Dopisni član Društva srpske slovesnosti u Beogradu od 1842., jedan od prvih pristalica Karadžićevih jezičkih reformi, neumoran i uman prosvjetni i književni radnik, široke kulture i akcije. Radove o jeziku, narodnim pjesmama i srbuljama objavljivao u "Letopisu Matice srpske" (7, 1826; 10, 1827; 25-26, 1831; 30-31, 1832; 32-35, 1833; 95-96, 1857; 98, 1858) i Arnotovom "Magazinu" (23, 39, 1838). Prikupljao narodne pjesme i riječi (oko 3000) iz Baranje i Srema i slao ih Vuku. Skupljao historijske starine (srbulje, oktoihe, molitvenike, itd.). Kao učitelj u Šiklošu počeo raditi po Vukovom pravopisu i obrađivao srpsku gramatiku, za što je bio oštro osuđen od školske uprave. Godine 1825. u "Letopisu Matice srpske" objavio više članaka pod naslovom "O pismeno-

sti srpskoj". Vatro se zalagao za uvođenje narodnog jezika u književnost i škole i za usvajanje savremenog pravopisa. Vukovoj pravopisnoj reformi dodao je svoje slovo I mjesto II.

U rukopisu ostavio udžbenike za osnovnu školu: "Mali bukvar srpski" (1825), "Mali katihizis" (1828) i "Računica". Nije ih uspio štampati jer su bili pisani Vukovim pravopisom i narodnim jezikom. "Mali bukvar srpski" napisan je dvije godine prije Vukovog štampanog "Bukvara" i bio je prvi bukvar na srpskom jeziku. Objavio je "Nemačku gramatiku" (I, 1833. u Pešti; II, 1843. u Novom Sadu; 1853. u Beogradu).

Prepisku s Vukom, Šafarikom, kneževskim namjesnikom Jovanom Gavrilovićem, hrvatskim publicistom i ilircem Bogoslavom Šulekom, Danilom Medakovićem i dr. između 1824. i 1839. ostavio u rukopisu pod naslovom "Protokoli od različiti pismeni i književni sočinjenja i poslova". U sačuvanim Vukovim rukopisima nalazi se oko 30 Dragosavljevićevih pisama ("Vukova prepiska", V, Beograd, 1910). Njegova oda episkopu Stefanu Stankoviću druga je knjiga štampana Vukovim pravopisom (1829). Svojim vidnim učešćem u dugoj i znamenitoj borbi za srpski književni jezik i pravopis Dragosavljević je ostao izuzetna figura kulturne historije Vukovog doba.

Bibliografija: "Oda G. Stef. Stankoviću Epis. Budimsk.", Budim 1829. - "Preosveštenomu gospodinu Stefanu Stankoviću pravoslavnom skoropostavljenom episkopu budimskom pripevka /od učitelja Muačkog/", Budim 1829. - "Postanak slavenki slova ili pismenost' kakva je i kakva treba da je u srbskom' jeziku", Beograd 1840. - "Nemačka gramatika za decu srpsku. Parče drugo", Novi Sad, 1843. - "Nemačka gramatika : za decu i za svakoga, koji je rad nemački jezik iz knjiga da nauči", Pešta, 1851. - "Školovanje Adama Dragosavljevića", priredio Slavko Gavrilović, "Zbornik Matice srpske za književnost i jezik", [11], 11 (1963), str. 201-214. Prevodi: "Prevod Psaltira : kao prva proba na srpskom jeziku", Beč, 1833.

SRPSKE ŠKOLE U BIH

• Samoučko opismenjavanje • Putujući učitelji „sirotani“ • Čobanske škole • „Orientalci“ žive mašte koji kazuju „Homerske priče“

I pre otvaranja škola narod se opismenjivao kroz tzv. samoučko opismenjavanje koje se pominje još 1685. godine od strane jednog vatikanskog misionara koji je zabeležio da „u Bosni ima više žena i čobana pismenih nego što će se naći u zadarskoj biskupiji“. Samouci su postajali sveštenici i/ili neka vrsta „putujućih učitelja“, koji su se u pojedinim mestima zadržavali samo toliko koliko bi bilo potrebno da opismene „pogođeni“ broj daka. Često su takvi učitelji pozivani, od strane bogatijih seljaka, da dodu, kako bi im decu opismenili. Učitelji su, zbog teškog materijalnog položaja stanovništva, bili loše plaćeni. Najčešće su radili za hranu i odeću, a novaca, i kada je bilo, bilo je vrlo malo. Zato su ih zvali „sirotani“.

I „čobanske škole“ su bile jedan od oblika samoučkog opismenjavanja Srba u Bosni i Hercegovini. Jedan od „učitelja“ iz te škole bio je Simeon Mirković, iz Bjelajskog Polja kod Bosanskog Petrovca, koji je čobančad učio pisati i čitati. Ova vrsta opismenjavanja takođe se susreće i na planini Jahorini, kod Petra i Ilije Divljanja. I u selu Hrgaru, nedaleko od Bihaća, starešina porodične zadruge, Damjan Kovač, bio je dak samouk. Svoje znanje preneo je i na sina Vida koji će, zahvaljujući svojoj pismenosti, postati pop, pa i sam otvoriti školu u selu.

U jednoj takvoj zadrugi Karadžić-Divljan, sa Jahorine, pismenosti su se učile čak i žene. Bile su cenjene u narodu. Jedna od njih je Jovanka Grubač (1816 - 1875) iz Pljeva kod Jajca. Govorilo se da je bila pismenija od svih tadašnjih popova. Arhimandrit i književnik Joanikije Pamučina (1810-1870), takođe je počeo svoju „spisateljsku“ karijeru kao „dak samouk“.

Najviše prostora o prosveti Srba posvetio je Francuz Ami Bue u svom delu „Evropska Turska“. Između ostalog, prolazeći Bosnom 1836 - 1838. godine, on kaže da „na stotinu sela jedva da ima jedna škola, te da „orientalci“ imaju živu maštu koja im raspljuje ljubav za narodnu poeziju“. „Među Srbima, čovjek se prosto nađe sav u čudu kada čuje kako iz usta najširih slojeva izlaze pesme u stihovima, pune najlepših misli i prekrasnih metafora“. Pesme su, mahom, posvećene podvizima nacionalnih junaka, i Bue ih naziva „homerskim pričama“. Pored ovih, junačkih narodnih pesama, koje se pevaju uz pratnju gusala, autor „Evropske Turske“ pominje i lirске narodne pesme koje pevaju žene.

Prvi pismeni ljudi bili su u službi Crkve kao jedine organizacije posle pada Bosne u drugoj polovini 15. veka, koja okuplja hrišćansko stanovništvo. Crkva je imala potrebu za prepisivanjem molitava i bogoslužbenih knjiga, te je zato i podsticala razvoj pismenosti. Ipak, takva pismenost se zadržavala samo u krugovima manastira i crkava. Manastiri su služili, ne samo vernicima, već i za negovanje pismenosti. „Nikakve naročite škole u to vrijeme nisu postojale, već jedino manastiri“. To su bili i prvi prototipovi srpskih škola u Bosni i Hercegovini.

Duhovnog života je podjednako bilo oko ognjišta seoskih koliba i oko crkvenih oltara. Ruski konzul u Sarajevu Aleksandar Fjodorovič Giljferding kaže da su se monasi koristili i rukopisima iz 16. i 17. veka, ili štampanim srbuljama koje su čuvali seljaci. O ovakvom vidu izvođenja nastave i Vuk Stefanović Karadžić je napisao: „Deca su počinjala učiti iz rukopisa, jer bukvara nije bilo. Kad bi koji dak iz rukopisa naučio bekavicu, onda uzme psaltir, a koji nauči i pročita psaltir, onaj je već izučio svu knjigu“.

Takav oblik školovanja nije se mogao održati. Novo vreme donosilo je sa sobom nove uslove života, i nove načine školovanja. Pojavljuju se i novi stalež - trgovci, koji trguju sa Bečom i Trstom, i neophodno im je modernije obrazovanje.

Poslednjih decenija svog trajanja turske vlasti su se protivile radu škola i školovanju hrišćanskog naroda u BiH. O školovanju su sami morali voditi računa. Takođe, srpskom školstvu u BiH smetale su i grčke vladike, fanarioti, jer su često u svojim zahtevima išli tako daleko da su bili gori čak i od same turske vlasti. Najviše im je smetao srpski jezik. U jednom ugovoru, između srpske crkvene opštine i mitropolita Ambrozija, piše: „Još se pamti neki grčki učitelj, zvani Ješina, koji je u školi učio djecu grčki i izbacio bi srpski jezik i koji je tu u Sarajevu učiteljevao od 1836 - 1838.“ A Radoslav Grujić piše da su „fanarioti otežavali stvaranje škola, uvodili grčki jezik u bogoslužjenje i odrođavali narod“. Fanarioti su srpsko-pravoslavno sveštenstvo držali na niskom stepenu obrazovanja. To je bio jedan od razloga što se tada nije više, i bolje, razvila literarna djelatnost.

Prosvetni rad u srpskim školama, u prvoj polovini 19. veka, bio je temelj za nacionalni rad i širenje srpskog nacionalnog osećanja u Bosni.

ŠKOLA NA DOBROM GLASU

Jevrejska veroispovedna opština u Novom Sadu otvorila je 3. decembra 1884. ulaz svoje novoizgrađene zgrade osnovne škole. Oko 350 učenika ušlo je u učionice uređene prema poslednjim zahtevima pedagoške nauke, a dobili su na korišćenje i bogatu biblioteku. Takođe, proširena je i nastava novim predmetima, gimnastikom i pevanjem. Ova škola bila je i ranije na dobrom

glasu, pa su njeni učitelji imali i najveće plate u osnovnom školstvu Ugarske. Nastavni jezici su bili nemački i mađarski, a posle Prvog svetskog rata koristio se i srpski jezik. Školu su tada pohađala i nejevrejska deca. Sa izbijanjem Aprilskog rata 1941. škola je prestala da radi, a sada je u njoj, već dugo godina, Srednja baletska škola.

ИСТРАЖУЈЕМО: ЗАШТО ЈЕ У ШКОЛАМА СВЕ ВЕЋИ БРОЈ НЕОПРАВДАНИХ ЧАСОВА – МАРКИРАЈУ И ОДЛИКАШИ И ЛОШИ ЋАЦИ

• По новом закону ученик може да има и 35 неоправданих часова и петицу из владања • Број изостанака у свим школама већи него у истом периоду прошле године • Дисциплински поступак тек ако, осим неоправданих часова, ученик има и других "прекршаја" • Нема правила – готово са свих часова беже и одликаши и лошији ђаци, подједнако и девојчице и дечаци • Директори школа се прибојавају да ће тек са доласком лепшег времена ово постати алармантан проблем • Избегавање провере знања, досада и умор - три најчешћа разлога због чега деца беже са часова

(Наставак са стр. 1)

У сомборским средњим, па и основним школама током првог полугодња ове школске године маркирање ђака са наставе као да је измакло свакој контроли. Готово да нема школе у којој број изостанака по ученику није повећан у односу на исти период прошле године. Директори школа, школски психолози и педагози оцењују да се члан 113. новог Закона о основама система образовања и васпитања, којим се "уређује" број "дозвољених" неоправданих изостанака може тумачити и као "мегафон из кога се чује позив на изостајање са наставе". У школама већ виде лоше последице примене овог члана Закона, јер, како тврде, он просто "укида" санкције за изостајање са наставе и ставља акценат на "појачан васпитни рад".

„Најчешћа три разлога због којих ученици беже са часова су избегавање лоше оцене, досада или су, након ноћи проведене на фејсбуку, неком форуму или у кафићима са вршњацима и алкохолом, преуморни и поспани да прате наставу“ - каже Стаменка Судар, психолог у Средњој економској школи. „Ни превентивне ни казнене мере, већ годинама не дају добре резултате. Ови најновији „потези“ Министарства просвете не доприносе побољшању, ни на пољу превенције ни у погледу санкција. Ученици углавном, у свом систему вредности, бежање са наставе не вреднују као нешто негативно и стога се лако одлучују на такав корак. Са друге стране, санкције тј. последице које их очекују, најчешће нису адекватна мера за спречавање таквог понашања. Квалитет наставе, као најважнија превентивна мера, зависи од великог броја фактора а неки су и ван поља утицаја школе и просветних радника. Превише је часова на којима се очекује да ученици само ћуте и слушају. Ученици не могу усмерити своју пажњу током целог часа на наставне садржаје уколико нису мисаоно ангажовани кроз квалитетно осмишљене задатке. Наставни садржаји и методе рада, често нису примерени претходним знањима и компетенцијама ученика. Настаје проблем отежаног праћења новог градива – нарочито приметан код математике у првом разреду средње школе. Оно што је предвиђено да се обрађује у првом разреду средње, нема на шта да се ослони па се дешава да на првом контролном задатку буде преко двадесет негативних оцена у одељењу. То код ученика изазива доживљај неадекватности, који је непријатан и наравно, изазива осећање одбојности према школи“ - закључује Стаменка Судар.

ПРВИ И ПОСЛЕДЊИ ЧАС - НАЈКРИТИЧНИЈИ

Са наставе одлазе све категорије ученика- ученици са недовољним, довољним, добрим, врло добрим и одличним успехом. Код одличних и врло добрих ученика, све чешће се дешава да потраже подршку родитеља, да им правдају по цео дан изостанке како би избегли одговарање и припремили се да на следећем часу одговарају за одличну оцену. Нема профилисаног предмета са којег се највише или најмање бежи. Критични су први и последњи часови, када је јак изазов да се још мало одложи долазак или убрза одлазак из школе. Ти часови су zgodни и за ученике путнике, да мало злоупотребе

чињеницу да је превоз лоше организован.

У току првог полугодња укупно смо имали 41.582 изостанка са часова. Од тога броја 36.904 су оправдана, а 6.678 – неоправдана. Наша школа има 933 ученика и лако је израчунати да је број изостанака по ђаку 45 часова. У поређењу са истим периодом прошле године то је за два часа више. Што се неоправданих изостанака тиче нека проста рачуница каже да је то губитак око 10 наставних дана“ - наводи Данијела Влаисављевић, педагог у сомборској Техничкој школи, која такође упозорава да би на наредном тромесечју ти подаци могли да буду још алармантнији.

И у Гимназији „Вељко Петровић“ слична је ситуација. „Гледано у целини и у нашој школи број изостанака по ученику је за два часа већи него у истом периоду прошле године. Највећи број изостанака је у другом, па трећем и четвртном разреду. Иако прваци у принципу најмање изостају, ове године то није случај“ - каже Весна Мажибрада, педагог у сомборској Гимназији.

БЕЗ МОТИВА И АМБИЦИЈА

На питање: Ко је крив за ово што се дешава у школама – одговор је вероватно: Сви, из неког свог угла и позиције. Ученик, наставник и родитељ, као централне фигуре, тешко се одупиру друштвеним околностима које као стихија доносе одсуство мотивације, амбиције и ентузијазма код ученика. Родитељи и наставници не успевају да покрену мотивационе процесе и често се због тога, узајамно прозивају, што наноси још више штете јер се тиме деградира улога школе у очима ученика.

„Непромењен систем образовања и неприлагођеност наставе савременим друштвеним захтевима, пад критеријума приликом оцењивања знања, мултиваријантна улога лоше економске ситуације, закон који мало интелигентнијим ученицима пружа могућност да до средине марта не раде готово ништа и онда у наредних два и по месеца поправе све оцене, негативан став родитеља према школи, учењу и наставницима доводи до тога да имамо ученике примерног владања са недељу и по дана неоправданих изостанака. Јер, како кажу, на то имају право и нико не сме ни да их пита зашто и где су тада били, ученике ниског нивоа практичне примене савременом свету потребних знања. Често их у томе охрабрују и сами родитељи, а у читавој овој причи, наравно, нису безгрешни ни наставници“ – сматра Владимир Олујић, психолог и наставник саобраћајне психологије у Средњој техничкој школи у Сомбору, који додаје - Ученици који беже са наставе велики део времена проводе у кладоницама. То је тема о којој се, у школи пуној мушке дече по ходницима највише и прича. Кладонице су у Србији постале замена за игралишта и терене и „идеална“ су места окупљања оних који „воле спорт“.

Директори сомборских средњих школа већ су упутили примедбу на поминути део Закона, а да ли ће бити и усвојена показале време. Било како било ова школска година се организационо-процедурално неће моћи мењати ни по питању броја могућих неоправданих изостанака.

Љубица Зелћ

ПАРКОВИ ЋЕ БИТИ ПУНИ ДЕЦЕ	ИНТЕРНА ПРАВИЛА	ВЕЗАНЕ РУКЕ
„Не тако давно ученици су за 5 неоправданих часова добијали укор, а са 25 су избацивани из школе. Некада је било срамота побећи из школе. То још увек није масовна појава, али прибојавам се да ће, с доласком лепшег времена и када се већи број ученика мало боље информира о својим законским правима, паркови, уместо школе, бити пуни деце“ - каже Јован Бељански, директор Средње медицинске школе.	„Имамо 2.500 изостанака више него у истом периоду прошле школске године. Настојимо да неким интерним школским правилима контролишемо овај проблем. Ако дете изостане два дана из школе - позивамо родитеља на разговор, за изостајање дужи од 5 дана захтевамо и лекарско оправдање, а 45 неоправданих изостанака подлеже тежој санкцији, па чак и избацивању из школе. Са наставе беже сви ђаци, нема неког посебног правила, али сматрам да то још увек није масовна појава“ - каже Љубица Прибић-Јовичић, директорка сомборске Средње пољопривредно-прехрамбене школе.	„Управо су нам у току два дисциплинска поступка због броја неоправданих часова. Сам број изостанака не може да буде разлог за покретање поступка, морају да постоје неколико лакших или тежих повреда радних обавеза. Имам утисак да су нам везане руке и да веома мало тога конкретно можемо предузети. Наша школа је женска школа и сваки "случај" је "случај" за себе“ - наводи Миланко Миланковић, директор Средње школе "Свети Сава".

NEMAČKA: ANTISEMITIZAM KOD MLADIH MUSLIMANA

• Nastavnici ne reaguju na antisemitske opaske učenika • Isuviše vruća tema • Rešenje u boljoj informisanosti

Mladi Turci i Arapi u Nemačkoj vrlo retko ispoljavaju svoje stavove prema Jevrejima. Ali kada to čine, kod mnogih je prisutna visoka doza antisemitizma. „Ne podnosim Jevreje. Bez obzira na to, da li su fini ili ne. Nekako ih se gadim.“ „Ne bih želeo da se upoznam sa nekim Jevrejnom, ali kad bi nekog takvog sreo na ulici, onda bih ga verbalno napao, a možda i pretukao.“

Mlada Berlinka sirijskog porekla, Jasmin Kasar, dobro je poznata sa antisemitizmom kod mladih muslimana u Nemačkoj. Ona je studirala islamologiju, a tema njenog magistarskog rada bila je upravo tursko-arapski antisemitizam. U tim empirijskim studijama učestvovalo je 19 učenika muslimanske veroispovesti. Rezultat je bio zapanjujući: više od polovine tinejdžera imaju neprijateljske stavove prema Jevrejima, iako većina sa njima još nikada nije imala lične kontakte. Jasmin Kasar pojašnjava: „Od 19 ispitivanih tinejdžera njih 15 nikada nije imalo kontakta sa jevrejskim učenicima. Onda

se naravno i sama pitam šta to oni zapravo imaju protiv Jevreja. Došla sam do zaključka da su često mediji ti koji šire antisemitizam kod mladih muslimana.“

Uzroci tog problema su pored verskog neznanja i fanatizma, konflikt na Bliskom istoku, kao i česta diskriminacija mladih muslimana u Nemačkoj. Jasmin Kasar veruje da je ključ rešenja bolja informisanost muslimanskih učenika: „Učenici su često izražavali želju da u školi nešto nauče o sukobu na Bliskom istoku.“

Međutim, za mnoge nastavnike je to isuviše vruća tema. Čak ni gradivo o holokautu nije dovoljno sistematizovano. Nastavnici se često ne obaziru na antisemitske opaske svojih učenika za vreme nastave. Stručnjaci su ubeđeni, da su tinejdžeri u stanju da taj problem reše između sebe. Neki učenici muslimanske veroispovesti već učestvuju u projektima za borbu protiv antisemitizma i na taj način pokušavaju da razbiju stereotipe i predrasude njihovih vršnjaka.

DANSKA: ZAŠTITA KLIME – OBAVEZNI PREDMET

Obrazovanje za dugoročni razvoj

Zaštita klime je u Danskoj u nastavnom planu mnogih škola. Danska, koja će u decembru biti domaćin samita UN o klimatskim promenama, time se sasvim ponaša u duhu UNESCO inicijative "Obrazovanje za dugoročni razvoj". Škola Vaegard u Kopenhagenu je sasvim obična osnovna škola. Nastavnica Dorte Lampertsen kaže da je klima, u toj školi, već odavno obavezni deo nastave - i to ne samo u višim razredima: "Reč je o drugačijoj svesti o zaštiti klime. Ako uspem da navedem moje učenike da izvuku utikač iz utičnice kada se napuni baterija mobilnog, ili da koriste lak za kosu koji ne sadrži štetne gasove, onda je već učinjen prvi korak. I naravno, nadam se da daci takođe razgovaraju o tome sa porodicom i prijateljima, i da ukazuju drugima na pogrešna ponašanja i opiru se njihovom poricanju promena klime."

Dorte Lampertsen želi da njeni učenici postanu kritički nastrojani građani - građani i kasnije birači koji postavljaju pitanja i proveravaju činjenice. A posebno je tema klima duboko složena: "Treba postaviti prioritete i skoncentrisati se na određene teme. A to se može izvesti s različitim predmetima. Tokom nastave geografije bavimo se na primer porastom nivoa mora i istražujemo koje su zemlje time najpre pogođene. Prošle godine smo gledali i komentarisali film Al Gora. A svim dacima od sedmog do devetog razreda je dostupan priručnik Ministarstva za životnu sredinu koji zajedno ilitavamo."

Učenici su pozitivno reagovali na nastavu o klimi. I to ne samo zbog aktuelnosti teme. "Vrlo je uzbudljivo jer nastava obuhvata teoriju i praksu. Uz to je promena klime ogroman problem." Helena se slaže sa svojom drugaricom Marijom.

"Kada smo počeli da učimo o klimi, odlazila bih kući i govorila roditeljima da od sada sve moramo drugačije da radimo: da štedimo struju, da ne ostavljamo aparate na stendbaju, i slične stvari. Ne mogu da tvrdim da se uvek ponašam onako kako bi trebalo. Ali barem sada razmišljam o tome i imam grizu savesti." A da li je zaštita klime i životne sredine tema i u slobodno vreme? Luiza se smeje - kao i Helena i Marija: "Pa dobro, to nije nešto što nas privatno najviše okupira. Naravno dešava se ponekad; kada govorimo o budućnosti, i o tome da bi Danska mogla da bude pogodena visokim nivoom mora, i da bismo zato morali da napustimo zemlju. Ali mnogo je više drugih tema kojima se trenutno bavimo."

Nastavnica Dorte Lampertsen raduje se što su učenici raspoloženi da razgovaraju o klimi. Takođe je pomalo ponosna na to da je baš Danska domaćin Samita UN o klimi u decembru. "Na jesen planiramo u našoj školi jednu mini konferenciju sa konkretnim pregovorima. Koju će poziciju zauzeti EU, UN i zemlje Afrike i Azije? Želimo da pokažemo zašto je toliko teško pronaći kompromis, zašto različiti delovi sveta imaju različite životne uslove, i sa svim tim različitim stavovima dolaze u Kopenhagen. Želimo da pojasnimo koliko su ti pregovori složeni, i da se ne radi o tome da naša ministarka za klimu pozove Obamu i oboje postignu dogovor. Želimo da ukažemo na kompleksnost teme, koja se itekako tiče i privrede."

CRNA GORA: STUDIRAJU, A BIZNIS SANJAJU

• Samo četvrtina mladih želi da radi u državnim institucijama • U Crnoj Gori 20.000 studenata • Svi bi u Podgoricu • 45% nije sigurno šta će raditi nakon studija

Poslednja istraživanja podgoričkog Ekonomskog fakulteta pokazuju da bi 39% anketiranih studenata najviše volelo da "sami sebi budu gazde", te da nakon završenog fakulteta osnuju privatni biznis, dok bi u državnim institucijama radilo 25% akademaca. Podaci Zavoda za zapošljavanje pokazuju da je na evidenciji nezaposlenih lica sa završenim fakultetom prošle godine bilo nekoliko stotina osoba, od čega najviše inženjera i profesora društvenih nauka. Želje studenata za privatnim biznisom i podaci Zavoda otvaraju dilemu koji fakultet završiti - državni ili privatni, pa da posao poslije studija bude siguran. U privatnom biznisu, pokazuje istraživanje studenata Ekonomskog fakulteta, visokoškolski vide šansu za dobru zaradu. Čak 57% anketiranih motiv za ulazak u privatni biznis vidi u mogućnosti dobre zarade. Sloboda koju pruža preduzetništvo bila je motiv za 17% ispitanih studenata, dok bi se 15% njih bavilo biznisom jer je to zanimljiva oblast, a isti procenat studenata smatra da će im to obezbediti visok društveni status.

Prema zvaničnim podacima Ministarstva prosvjete i nauke u Crnoj Gori ima nešto preko 20.000 studenata.

Predsednik Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore Borjan Radović tvrdi da je razlika između državnih i privatnih fakulteta "otprilike samo u školarini", te da diploma ne garantuje zaposlenje. Ipak, on ocenjuje da je u Crnoj Gori još uvek nepotizam veliki problem koji utiče i na zaposlenje najboljih kandidata. "Čini mi se da nije bitno da li je neko završio državni ili privatni fakultet, već za koju se oblast školovao i koliko je zapravo u materiju dobro savladao. Mislim da je ipak najbitniji kvalitet. Činjenica je da je u Crnoj Gori još prisutan nepotizam kao pojava, pa na to nije imun ni sistem zapošljavanja, jer ima mnogo onih koji

preko kontakata prijatelja i rođaka nalaze posao u dobrim kompanijama, a na uštrb kvaliteta. Ipak, smatram da je bolje biti dobar u onome za šta si se školovao, pa sjedjeti kući i tako "bosti oči" svima, nego imati sjajan posao ali ne i znanje za njegovo obavljanje. Nikad nije sigurno da će najkvalitetniji dobiti šansu, jer sve zavisi od trenutne situacije u cjelokupnom društvu", tvrdi Radović.

On navodi da je konkurencija među ustanovama zdrava, ali je pitanje koliko kadrova može naći posao ako postoji nekoliko državnih i privatnih fakulteta u oblasti ekonomije, prava ili stranih jezika. "Neka bude da je 10 odsto studenata koji završe te fakultete kvalitetno. Postavlja se pitanje gdje će ostali tražiti posao, nijesmo mi velika sredina. Činjenica da su neka istraživanja pokazala da bi studenti najviše voljeli da imaju privatni biznis, ali teško da bi bilo održivo da su u maloj Crnoj Gori svi preduzetnici. Svakako je primamljivo sam biti svoj gazda, ali stručni ljudi moraju voditi računa i o javnom interesu na kojem počiva država. A, zna se da su u biznisu šanse za uspjeh polovične", smatra Borjan.

Iako Studentski parlament nema podatke koliko je visokoobrazovnih kadrova na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, smatra da je došlo vrijeme kad srednjoškolski ne treba da upisuju nešto što vole, već nešto čega nema mnogo na tržištu rada i što će im kasnije obezbijediti posao i egzistenciju.

Pominjano istraživanje pokazuje da većina studenata šansu za zaposlenje vidi u Podgorici. Ipak, veliki broj je i onih koji su neodlučni kad su u pitanju planovi nakon studija. U "svoju" opštinu vrate se 15% studenata, dok 40% njih očekuje da će u glavnom gradu naći posao. Čak 45% anketiranih nije sigurno šta će raditi nakon studija.

ПРАВО НА ЈУБИЛАРНУ НАГРАДУ

Министарка за финансије је, својим дописом бр. 401-00-203/2010 од 9.02.2010., поново испољила непознавање правне стране одређеног проблема, као што је то ономад било са захтевом да судови не пресуђују у корист запослених који траже своје минималне зараде у стечајним поступцима отвореним над предузећима у којима су радили. Трапаво вођење рачуна искључиво о финансијском аспекту одређеног проблема угрожава остварење одређених права запослених, па чак, као што смо видели, задиру у питање независности судова од извршне власти. Са овим дописом долазимо да сличне ситуације, па изгледа да у Министарству не функционише сарадња између економиста и правника или је неко недовољно стручан. И једно и друго је недозвољиво за једно министарство, јер представља бруку за извршну власт.

У свом допису министарка финансија се бави остваривањем јубиларних награда за 2009. и 2010. годину запослених у државним установама. Исправно указује да је законима о буџету РС за 2009. и 2010. прописано да се у тим годинама неће вршити обрачун и исплата одређених права прописаних Општим колективним уговором, међу којима се и јубиларне награде. Међутим, погрешно након цитирања одредби закона изводи закључак да запослени у 2009. и 2010. „не остварују ово право“ (мисли се на јубиларне награде). Остварење права на јубиларну награду је једна ствар, а исплате те награде друга. И једна другу не искључују јер нас је криза довела до тога да једно право можеш имати али га не можемо уживати, јер нема пара за исплату. Дакле, право на јубиларну награду није укинута и њиме се министарка бави потпуно непотребно, и што је још горе, потпуно неосновано.

Далеко би паметније било да су надлежна министарства дала налог ус-

тановама да и за 2009. и за 2010. донесу одлуке о томе ко испуњава услове за јубиларну награду, с тим што ће се исплата извршити ако икада изађе мо из кризе у коју смо неоправдано гурнути. Овако се многе установе тим питањем уопште не баве јер исплате нема, а локалне самоуправе немају увида о којим се средствима ради да би их планирале за период када те исплате буду могуће. Када након изласка из кризе и укидања забране исплата нагрну преживели јубиларци, као и нови, финансијери ће се наћи пред дилемом одакле створити паре за обавезе које су уговорили? Зашто је ово битно? Зато што запослени којем установа не призна право на јубиларну награду има право да поднесе тужбу суду и тражи да овај утврди да он остварио право на јубиларну награду, а не да за тако нешто чека излазак из кризе. Према томе, запослени којима није оспорено право на јубиларну награду не могу ни на који начин остварити њену исплату па би вођење таквог спора било бесмислено.

Но, извршна власт се тешко одриче жеље да свима попује, па и судовима, то се чини у наставку текста који гласи:

„Уколико се запослени обратe надлежним судовима за заштиту и остварење својих права имајући у виду напред наведени Закон, њихово обраћање је неосновано с обзиром да су наведеним одредбама искључене могућности исплате јубиларних награда за 2009. и 2010.“. Па још горе, „Како се таквим пресудама доводи у питање извршење буџета... у случају да судови мимо законских одредби донесу пресуде, потребно је у року уложити жалбе“. Значи, судови, водите рачуна да својим пресудама не доведете у питање извршење буџета јер би вас у том случају могли још једном генерално реформисати. Овај став је квалитета „мож да бидне, ал не мора да значи“.

Дакле, било би добро да Министарство финансија престане бркаати, односно поистовећивати остварење права на јубиларну награду са њеном исплатом, јер то би био допринос функционисању правне државе и независности правосудја од рогобатних ставова извршне власти.

Томислав Дрвар

ДРЖАВА НЕ ТРЕБА ДА СЕ МЕША

Изменама Закона о високом образовању се даје могућност за потпуну примену лисабонског договора о признавању диплома, враћа се категорија ванредних студената, затим студенти добијају значајнију улогу у телима академске заједнице укључујући и Национални просветни савет и Комисију за акредитацију и проверу квалитета, речено је на седници. Новина ће бити и рангирање свих студената из генерације у оквиру јединствене ранг листе, а предлог је и да се у наредне две године из буџета финансирају сви студенти који су током школске

године остварили 48 бодова. Државни секретар др Радивоје Митровић је подсетио да је било и доста питања везаних за улогу државе у креирању наставних планова и програма, сматрајући да на том пољу држава апсолутно не треба да се меша, односно да тај простор треба да буде остављен експертима. "Измене и допуне Закона су још једна прилика да говоримо о улози високог образовања у друштву и шанси да универзитетски наставници поново заузму место које су некада имали и да буду истинска интелектуална елита која друштво води напред", оценио је Митровић.

ИЗДАВАЧИ ДА ПОСЛУЖУ ПО ЗАКОНУ

Сви уџбеници и уџбенички комплети које је Министарство просвете одобрило у складу са Законом и подзаконским актима који су важили до ступања на снагу Закона о уџбеницима и другим наставним средствима (Службени гласник РС", број 72/09) остају и даље у употреби. Уколико издавачи не ускладе пословање са одредбама важећег Закона о уџбеницима и другим наставним средствима у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона, односно најкасније до 11. септембра 2010. године, њихов уџбеник се повлачи из употребе. Министарство просвете издало је још две дозволе за

издавање уџбеника – лиценци, типа Б, издавачима који ће моћи да издају уџбенике у складу са новим Законом о уџбеницима и другим наставним средствима.

До сада, укупно 27 издавача је добило лиценцу и то: 7 издавача лиценцу типа А и 20 издавача лиценцу типа Б. Министарство просвете ће sukcesивно допуњавати списак издавача који су добили лиценцу, будући да је у току је поступак по захтеву за издавање лиценци других издавача.

Списак свих издавача, као и за коју област и за који ниво образовања су добили лиценцу можете погледати на www.nsprv.org.

ЗА ЛИЦЕНЦУ МИНИМУМ 20 ПРОФЕСОРА

Приватни факултети мораће да имају најмање 20 професора у сталном радном односу, а у Министарство просвете сваке године депоноваће банкарску гаранцију. Пре него што затраже дозволу за рад мораће да задовоље високе стандарде акредитације. Ово су само нека од понуђених решења у Предлогу измена и допуна Закона о високом образовању. Стручњаци сматрају да одредба о обавезном броју сталних професора није јасна у предлогу измена закона Оснивачи и власници факултета у начелу подржавају настојање државе да уведе ред и обезбеди већу сигурност студента. Међутим, одредба у којој пише да ће свака установа морати да има најмање 20 наставника у сталном радном односу, односно онолико наставника колико је потребно да се „покрије“ 70 одсто активне наставе, изазвала је највише критике. Већини

није јасно шта то заправо значи, па је тумачење прилично произвољно. Док новинари „Блица“ коментаришу да ову одредбу не разумеју ни предлагачи, у Министарству просвете још не желе да коментаришу ништа што се односи на новине у закону. "Мислим да ова одредба неће унапредити квалитет наставе, већ га може и уназадити. У Европи је прописано да на факултету имате око 40 одсто стално запослених професора, а уговори се потписују за сваки семестар. То је довољан период да видите какав је он предавач и да ли га студенти прихватају. Код нас уговор траје пет година, чиме сте у обавези да користите његове услуге у том периоду иако не ради добро. Такође, смањује се могућност да доводимо иностране предаваче, што није у интересу студената", тврди Милован Станишић, ректор Универзитета „Сингидунум“.

НЕ ИДЕ ИМ СЕ У ПЕНЗИЈУ

– каже професор др Петар Јовановић, члан Комисије за предлоге измена

У свету постоји различита пракса, али генерално, пензионисање професора у англосаксонском свету не зависи од његових година, већ од потребе за његовим радом. Дакле, професор може да оде у пензију, али и не мора. "Тамо се потписују уговори у раду, а не као код нас – да једном изабран професор остаје до краја. Њих се свет не одриче, али и нема милости уколико не задовоље све критеријуме"

Закона о високом образовању испред Конференције директора високих школа Србије. Он додаје и да познаје доста професора који имају више од 80 година, а још су активни. „Није добро постављати старосне границе, јер сви знамо да има људи који већ у 50. нису способни више да раде, а рецимо, један од најпознатијих имена у области менаџмента Питер Дракер, који је недавно умро у 94. години, до последњег тренутка је држао предавања“, каже др Јовановић. У предлогу измена закона задржано је звање професора емеритуса, које се додељује пензионисаном професору „који се посебно истакао својим научним, односно уметничким радом, стекао међународну репутацију и постигао резултате у обезбеђивању наставно-научног, односно наставно-уметничког подмлатка у области за коју је изабран“.

PRVI CILJ: OBRAZOVANJE ZA SVE

Finansiranje obrazovanja

Kad su, pre 10 godina, svetski lideri utanačili Milenijumske ciljeve, između ostalog i obrazovanje za sve, bilo je sto miliona dece van škola. Od tog vremena, pa do ciljane 2015. godine, postignut je očigledan napredak i ova cifra je smanjena za ¼. Međutim, zabrinjava i dalje činjenica da je obuhvat dece obaveznom obrazovanjem „ispustio“ 75 miliona mališana koji nemaju šansu da se obrazuju, pa samim time ni na svetliju budućnost, što uslozjava i činjenica da kontinuirano raste broj novih stanovnika u svetu i da je školska populacija za ovu deceniju uvećana za dodatnih 40 miliona dece u obaveznom obrazovanju. Naravno da to iziskuje i nova (veća) sredstva za obrazovanje sve većeg broja učenika, bolje uslove obrazovanja, kao i za plate nastavnika.

Nažalost, podaci pokazuju da je upravo u siromašnim zemljama zabeleženo opadanje izdvajanja za plate nastavnika, te tako npr. u 23 zemlje sa niskim nivoom BDP beležimo u čak 39% slučajeva opadanje izdvajanja za fond plata nastavnika, a u isto vreme, na istom nivou se nalaze izdvajanja za plate nastavnika u 17% zemalja, dok je samo u 30% zabeležen rast izdvajanja za plate zaposlenih u obaveznom obrazovanju. Pri tome, statistika beleži i 14% zemalja za koje nemamo proverene podatke. Stoga i ne čudi da je jedan od ciljeva ovogodišnje Globalne nedelje i bio Preporuka Internacionale obrazovanja da naročito zemlje sa niskim BDP-om izdvajaju 20% više za obrazovanje i plate nastavnika.

Nažalost, i ovaj cilj će teško biti dostižni, a u tom pogledu ni Srbija, srpske vlasti i srpski obrazovni sistem nije pozitivan slučaj, već upravo suprotno – negativan. Iako se Vlada Republike Srbije odredila prema reformskom kursu i u obrazovanju, te proklamovala „da će se reforme obrazovnog sistema, u naredne tri godine, zasnivati na novoj strategiji reformi sistema obrazovanja na svim nivoima, a u skladu sa principima doživotnog učenja i obrazovnim standardima EU“, jasno je samo jedno da se radi o deklarativnom zalaganju, a ne i stvarnom, jer je u istom dokumentu – Memorandumu o budžetu i ekonomskoj i fiskalnoj politici za 2010. godinu, sa projekcijama za 2011. i 2012. godinu predvidela i planirala izuzetno nizak nivo izdvajanja za obrazovanje od 3,3% BDP u 2010.g., a istovremeno nije planirala nikakvo uvećanje ovog procenta ni u 2011. i 2012. godini.

Da ipak postoje namere Vlade i resornog Ministarstva da se sistem reformiši vidljivo je iz namere i posla oko donošenja nove školske legislativne; u ovoj godini donet Zakon o učeničkom i studentskom standardu i Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju, a užurbano se radi na donošenju Zakona o osnovnom obrazovanju i Zakona o srednjem obrazovanju. U citiranom dokumentu navodi se i da će se „nastaviti sa profesionalnim razvojem nastavnog osoblja, uvođenjem savremenih nastavnih programa i udžbenika, prevodenjem kvalitetnih stranih učila, kao i opremanjem multimedijalnih radionica u cilju boljeg prikupljanja i obrade podataka“, što planirani nivo izdvajanja ne garantuje, tim pre što se od sredstava namenjenih obrazovanju 97% troši na zarade zaposlenih.

Iako je Vlada predvidela i Strategijom razvoja obrazovanja odraslih u Republici Srbiji da će se „posebna pažnja posvetiti izgradnji društvenog ambijenta i osnovnih mehanizama za obrazovanje i obuku odraslih“, ostaje opravdana bojazan da će se i ovo, dokumentom zacrtano, ostaviti za „neka bolja vremena“. Uostalom kao i reforma sistema visokog obrazovanja, pošto smo svakodnevno svjedoci da ne postoji konzistentan način finansiranja ovog sektora i gde su brojne akademske ustanove bukvalno dovedene na rub egzistencije, a suprotno zalaganjima Internacionale obrazovanja, velik broj finansiranja ovih ustanova prevladan je na teret studenata, odnosno njihovih odavno osiromašenih roditelja.

Kada govorimo o finansiranju obrazovanja, uglavnom se svim analizama obuhvata obrazovno-vaspitna, odnosno nastavna funkcija obrazovnog sistema, a da se pri tome, u pravilu gotovo uvek, zaboravlja finansiranje naučno-istraživačkog rada u okviru visokog obrazovanja. Naravno da i procenat izdvajanja od 0,2% BDP apsolutno je nedovoljan i nominalno je 5 puta manji od cilja koji je sebi postavila Vlada (1% BDP-a).

Finansiranje obrazovanja, prema onome što nam je lično izjavio ministar prosvete, ugrožavaju negativni makroekonomski trendovi u državi i na školski budžet vrši se pritisak da se dodatno „skreše“ za oko 4 milijarde dinara, odnosno oko 3,8% manje od iznosa planiranog budžetom za budžetsku 2010. godinu, iako je dobro poznato da ni ovaj nivo ne obezbeđuje finansiranje čak ni 12 punih plata za zaposlene u obrazovanju, već samo za 10. Ako se ovome dodaju i dugovanja kategorijama zaposlenih sa nižim koeficijentima za obračun i isplatu zarada po osnovu zakinutog minimalca, a i druga davanja iz budžeta, jasno je da je nivo finansiranja prenikak za ambiciozne projekte i planove koje svakodnevno u javnosti obelodanjuju ministar i njegovi najbliži saradnici.

Budžetom za 2010. godinu predviđeno je oko 134 milijardi dinara, odnosno 19% od ukupnih budžetskih sredstava republičkog budžeta (715 milijardi dinara). Ova sredstva obuhvataju finansiranje rada Ministarstva prosvete, Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, kao i sredstva za sektore obrazovanja: pripremno i predškolsko (oko 2 milijarde dinara), osnovno (oko 62 milijarde dinara), srednje (oko 29 milijardi dinara), visoko (oko 30 milijardi dinara), studentski i učenički standard (nalazi se u okviru razdela Pomoćne usluge u obrazovanju za koje je planirano ukupno oko 11 milijardi dinara). Mora se i konstatovati da je nakon

postepenog rasta izdvajanja BDP za obrazovanje sa 2,7% na 3,9% u poslednje dve godine došlo do smanjenja na 3,55%, odnosno 3,3% BDP, čime je ugrožen cilj iz strategije za smanjenje siromaštva, po kome je procenat BDP do 2012. trebao da iznosi 4,8% BDP (optimistička varijanta) odnosno 4,2% BDP (rezervna, realnija varijanta). Poslednji Zakon o budžetu rasprišio je ova očekivanja, jer, kako smo naveli, plan je da se ovaj procenat zamrzne na nivou od 3,3% BDP, što je tek nešto više od polovine proseka (6% BDP) u zemljama OECD-a, odnosno tek nešto više od pola onoga što preporučuje UNESCO i mnogo manje od onoga što traži Internacionala obrazovanja i druge relevantne institucije i u okviru ovogodišnje GNA.

Što se tiče učešća pojedinih nivoa obrazovanja u ukupnom budžetu, na predškolsko i osnovno obrazovanje odlazi gotovo pola ukupnih budžetskih sredstava, za srednje obrazovanje oko 22%, visoko obrazovanje 19%, učenički i studentski standard oko 7%, dok na rad Ministarstva prosvete, Nacionalnog prosvetnog saveta, Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje, Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja i Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja odlazi ostatak sredstava od oko 2%.

Pri tome obavezno obrazovanje (pripremno predškolsko i osnovno) je besplatno i finansira se najvećim delom iz državnog budžeta, s tim što država ne pokriva troškove nabavke udžbenika, pribora, ekskurzija... – te troškove snose, u pravilu, roditelji. Ni vrtići nisu besplatni – JLS učestvuje u finansiranju ovog nivoa obrazovanja, jer obezbeđuju (bolje rečeno – trebalo bi da obezbeđuju) 80% sredstava za predškolsko obrazovanje (država delimično finansira ovu oblast). JLS treba da finansiraju stručno usavršavanje nastavnika i drugih zaposlenih, infrastrukturna ulaganja, prevoz učenika i zaposlenih i učešća na takmičenjima, što se realizuje uz velike probleme, a često puta i uz sporove, proteste, štrajkove i sudjenja.

Finansiranje srednjeg obrazovanja je organizovano na sličan način kao i obavezno (osnovno) obrazovanje, s tim da i u ovom sektoru postoje svi problemi koje smo naveli i kod osnovnog obrazovanja. Jedan od velikih problema je odnos lokalnih samouprava u delu finansiranja ovog sektora, kao i problem zastarelih i neprimenljivih pravilnika o ceni usluga, koji služe kao alibi velikom broju gradova i opština da ne izmiruju svoje obaveze, te je procenat finansiranja sa ovog nivoa manji nego što bi to trebao biti i koliko je zakonima utvrđen kao obaveza JLS.

Visoko obrazovanje na državnim visokoškolskim ustanovama finansira se iz budžeta, prihoda od studenata (školarine), administrativne i druge takse, prihoda od ugovora sa trećim licima, izdavanja prostora, donacija, zadužbina... Deo koji ustanove dobijaju od države se raspoređuju na osnovu Uredbe o finansiranju, kojom su definisani normativi za finansiranje, koji su skoro u potpunosti bazirani na broju upisanih studenata. Osim toga, sredstva koja se dobijaju iz budžeta se ne dobijaju u celini, već država određuje deo za plate, odnosno deo za materijalne troškove. I u ovom sektoru postoje brojni problemi u smislu neizvršavanja obaveza od strane države, pa se ove ustanove snalaze kako znaju i umeju, često puta ulazeći u nezakonite poslove. Jedan deo studenata ne plaća školarinu tokom studija (ukoliko naravno postignu odgovarajući uspeh), ali snose troškove knjiga, pribora, različite administrativne troškove, kao i troškove života. U svetlu toga teško će biti realizovana Preporuka Internacionale obrazovanja da se školarine ukinu, pa čak i resornog ministra prosvete dr Žarka Obradovića da se ne povećavaju, jer su gotovo svi fakulteti najavili povećanje školarina (doduše većina to brani usklađivanjem sa rastom inflacije u prethodne dve godine, kao i neizmirenim dugovanjima od strane Ministarstva prosvete, koje, ne samo da nije izmirilo ove troškove, već je pokušalo da „gurne ruku u tuđ džep“, odnosno da fakultetima „skine“ deo sopstvenih prihoda.

Privatne obrazovne ustanove na svim nivoima nisu predmet finansiranja od strane države, odnosno budžeta, već troškove školovanja na tim nivoima obrazovanja, u pravilu, plaćaju svi učenici, odnosno studenti.

U Srbiji, za sada ne postoji analiza tzv. troškova neostvarene zarade, te je nemoguće odrediti rentabilnost ličnog ulaganja u obrazovanje. Što se tiče zarada, po podacima koje je objavio RSZ, prosečna zarada osobe sa visokom stručnom spremom (fakultetska) bila je 1,5 puta veća od zarade osobe sa višom stručnom spremom (viša škola) ili visokokvalifikovanog radnika, skoro 2 puta veća od zarade sa SSS i nešto više od 3 puta veća od zarade nekvalifikovanog radnika.

Svi naponi organizacija koje se bave pregovorima oko materijalnog položaja zaposlenih, a prvenstveno sindikata, nisu dovela do boljeg materijalnog položaja zaposlenih u obrazovanju, te je „zlatno doba“, koliko god to bilo apsurdno, izgleda iz nas. Slabašni nagoveštaji eventualnog odmrzavanja zarada i jasan stav MMF-a i Svetske banke da plate i dalje moraju biti zamrznute, kao i planovi Vlade Republike Srbije o budžetima za naredne godine, znače da će plate nominalno biti zamrznute, a realno smanjene, što Srbiju svrstava u onu polovinu zemalja koja nije uspeła da podigne nivo finansiranja u obrazovanju i što je čini zemljom koja, sasvim izvesno, neće biti u grupi zemalja koje su se delom ili u celini približile ostvarivanju Milenijumskih ciljeva i dostizanja svetskih standarda u finansiranju obrazovanja.

ОБРАЗОВАЊЕ СВИМА ДОСТУПНО?!

Глобална недеља акције „1 GOAL: Education for all“

Немилосрдне чињенице говоре да у овом тренутку, иако је од 2000-те године обухват деце обавезним образовањем повећан за 40 милиона, још увек између 75 и 80 милиона деце широм света немају никакву шансу ни да пођу у школу, па ни да је окончају, те тако неспособни и да читају, да пишу и да поседују било које вештине и знања, суочени су на доживотно сиромаштво и беду. Овогодишња Глобална недеља акције Интернационале образовања (EI) и помесних синдиката радника у просвети указује на овај проблем и захтева да се више средстава улаже у образовање, а нарочито у земљама у развоју. EI сугерише да земље у развоју увећају средства за образовање за 20%, да укину школарине, обезбеде квалитетне стручне наставнике и обезбеде да се деца нађу у школама, а не на послу.

Ово је прилика и да укажемо колико смо и ми далеко од овог циља, јер је процес издвајања за образовање код нас ретроградан и након скромног раста у периоду од 2001 до 2006. са 2,7% на 3,55% БДП поново је у паду и износи 3,3% БДП у овој години, с тим да је Влада сугерисала министру да „уштине“ од буџета 4 милијарде динара. Ако се зна да највећи део ових средстава одлази на плате, јасно је у каквом се очајном стању налази финансирање српског образовања, које и даље заузима релативно високо место (40-ти од 133 земље) на лествици квалитета образовних система и представља један од најбољих резултата у упоређивању свих сектора јавних служби у Србији са другима у посматраним земљама. Наравно, проблем је и изузетно ниско издвајање за науку (0,2% БДП), која је са образовањем везана као прст и нокат, те ће и у овој делатности тешко бити достигнут циљ од 1% БДП, уосталом као и 6% БДП за образовање. На овај начин Влада Републике Србије угрожава и сопствену стратегију о смањењу сиромаштва, као и реформске курсеве у образовању, јер финансирајући само плате, и то на изузетно ниском нивоу, не ствара предуслове да се реформа и оконча, а систем унапреди.

Други проблем и мото Недеље акције указује да је и код нас проблем доступност образовања. Наиме, иако Устав гарантује свима ово право, пракса је другачија и проблеми са доступности постоје на свим нивоима образовања, при чему је нешто боља ситуација у основном образовању, где је готово постигнут универзални обухват.

Проблем почиње у предшколском програму, који има обухват од око 39%, с тим да је код обавезног предшколског програма као услова за упис у основно образовање, он готово елиминисан. Међутим, нови Закон о предшколском васпитању и образовању отвара и нове дилеме, првенствено финансијске и указује да и поред позитивне законске регулативе остаје проблем финансирања од стране ЈЛС и

смештајних капацитета за најниже добне узрасте. Ово све усложњава проблем обухвата предшколским програмом, пошто на њега утичу и географске разлике и оне се крећу у распону обухвата од 45% деце у градовима до само 14% деце на селу. Посебан проблем је ромска популација, где је свега 4% ромске деце обухваћено предшколским програмом и обухват деце из сиромашних породица који је такође катастрофалан – свега 7% ове деце налази се у програму.

Што се тиче основног образовања, обухват је готово потпун, али је стопа завршавања 95%. Уочено је и извесно осипање у току целог школовања, а поготову на (критичном) прелазу из 4. у 5. разред. Институције друштва немају систематизацију о стопи одустајања на овом нивоу, нити о броју повратника у школе, као што ни не постоји системска статистика о деци из рањивих група.

Обухват се смањује повећањем нивоа образовања, те је на нивоу средњег образовања свега 78% генерације обухваћено средњим стручним образовањем (и трогодишњим и четворогодишњим). Уз све проблеме који прате овај ниво образовања треба напоменути и проблем структуре уписа у четворогодишње школе, с обзиром на, по нама лошу, уписну политику, која подилази интересима потенцијалних средњошколаца и њихових родитеља, а не и потребама тржишта, односно школовању за занимање.

Што се тиче високог образовања, укупан обухват генерације је нешто мањи од 40%, што Србију сврстава у ред земаља које имају тзв. масовно високо образовање (сматра се да је образовање масовно уколико од 15% до 50% генерације учествује у високом образовању, док се систем са преко 50% назива универзалним високом образовањем). Од овог процента, нешто испод 1/3 (11%) су студенти на Високим школама струковних студија, док 26,6% студената студира на факултетима) Међутим, проблем је проценат студената који завршавају ово образовање и који се креће између 45% и 50% од броја уписаних студената. На крају крајева, број оних који доспеју до универзитетске дипломе изузетно је низак, што уз континуирани „одлив мозгова“ представља један велики системски проблем.

О проблемима везаним за обухват деце и одустајање од школовања, као и факторима који утичу на доступност било ког нивоа образовања и системским решењима за проблеме, као и системским грешкама које утичу на обухват и одустајање, било је речи и у припремама за ГНА и у току саме ГНА. Те поруке наставићемо и даље да шаљемо. Текст о кључним порукама ГНА и активностима Синдиката уз ГНА можете преузети са нашег сајта.

проф. Хаџи Здравко М. Ковач

ГНА У СУБОТИЦИ

Независни синдикат просветара Војводине на конференцији поводом Глобалне недеље активности изнео је кључне проблеме у образовању, али и проблеме око зарада и стандарда запослених. Ове године Глобална недеља активности под називом „Први циљ: образовање за све“ у којој учествују синдикати учитеља широм света захтевала је од доносиоца одлука да обезбеди приоритет за финансирање образовања. Један од кључних проблема образовања у Србији које је Синдикат навео јесте непостојање стратегије развоја образовања, док је као додатни проблем наведен непосиљаност грађана, због недовољног издвајања дела БДП за образовање. У синдикату напомињу да се нико у држави не бави питањем како образовање желимо, ста је његова сврха, као и каквим техничким и интелектуалним потенцијалима располажемо. Осим тога не зна се тачно колико запослених просветара у Србији има и

колико је њих на платном списку. Поред свих наведених проблема, суботички просветари кажу да нису задовољни својим материјалним положајем. Просечна зарада у децембру прошле године износила је 36.307 динара, што је за 1,3 одсто ниже од просека плате у Србији, а чак 5.500 динара мање од просечне потрошачке корпе. Статистика говори да запослени у образовању имају далеко највиши ниво образовања, јер чак 62 одсто има седми степен образовања, али да то није био разлог за зараде у образовању буду пристојније. У синдикату кажу да треба све учинити да се што пре донесе Закон о платама на бази платних разреда, као би се створили услови за награђивање оних који постижу боље резултате рада. Они наводе да раст зарада у наредних 5 година не сме бити нижи од 10 до 15 одсто годишње, под условима да инфлација и курсне разлике не буду веће од 10 одсто, јер би се само тако обезбедио минималан раст реалних зарада.

GRADONAČELNIK SE NIJE POJAVIO!

U ogromnom neskladu sa atmosferom seoske krčme pune pijanih dilkoša koja je obeležila televizijski prenos iz Skupštine Srbije, odvijala se dana 09. aprila u Crvenoj sali Skupštine Grada Novog Sada konferencija Državne politike regionalnog razvoja u Srbiji i Mađarskoj.

Komedijant slučaj je hteo da se o istoj temi istovremeno razgovara na dva kosmički različita načina, pri čemu su maniri i rečnik narodnih poslanika u Beogradu ogledalo i mera civilizacijskog posrtanja države Srbije.

Novosadski skup rezultat je dvodecenijske prakse promišljanja regionalizma od strane nevladine organizacije Centar za regionalizam iz Novog Sada, kojoj je ovoga puta partner bila Ambasada Republike Mađarske u Beogradu. Najsnažniji utisak svakako je bio stepen ozbiljnosti koji je uloženi u obradu svake teme, koja je sagledavana iz ugla stvornika iz obe države. Zbog toga itekako ima smisla pročitati Agendu konferencije. Za ovu priliku, posebno zasluhuje da se izdvoji ekspozicija Đule Horvata iz Mađarske akademije nauka, koji je jasno dokazao niz prednosti regionalnog ustrojavanja i preoblikovanja države, kroz iskustvo mađarskog puta u Evropsku uniju. Vredi zapamtiti i

ocenu da je slučaj regionalnih kapaciteta Vojvodine „sjajna zvezda” u porodici ostalih evropskih regiona (ima ih ukupno 230). Ništa manje interesantan iskaz, ali sa utemeljenim kritičkim opaskama na račun beskrupulozne zloupotrebe pojma regiona i pokrajina u Srbiji, dobili smo od strane dr. Jovana Komšića, profesora Univerziteta u Novom Sadu. Zbog toga su snagu upozorenja imale reči Aleksandra Saše Popova, direktora Centra za regionalizam, da je regionalno ustrojstvo rešenje krize države, a ne problem njene stabilnosti i celovitosti. Zbog svega izrečenog i učinjenog toga dana u Novom Sadu, piscu ovih redova činilo je čast moderiranje jedne tematske celine. Veoma ružnu sliku na domašaje ovakvog angažovanja nevladinog sektora u Srbiji bacilo je odsustvo predstavnika gradskih i opštinskih samouprava, koji su na vreme pozvani i uredno podsećani. U tom tužnom nizu nedolazaka svoje mesto pronašao je i zauzeo i Grad Sombor. Takvim postupcima se trasiraju stanice na putu Srbije-Bestracija, koji je političarima ovdašnjim očigledno miljili od Koridora 10.

Gojko Mišković

ZABRANE

Pukovnik ili pokojnik

Ibi novi Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanja. Jedino nejasno ostaje da li reforma obrazovanja njime počinje ili se završava. No pošto baš nismo radi čitanju, mislim da su neke stvari iz novog Zakona izmakle našoj pažnji. Ovde bih ukazao na ono što se odnose na odgovornost zaposlenih. Može valjati.

Zakon je u članu 141. nabrojao teže povrede radnih obaveza zaposlenog, a u članu 143. stav 1. propisao meru prestanka radnog odnosa kao pravilo i novčanu kaznu kao izuzetak. Novinu predstavljaju zabrane iz člana 44. i 45. Zakona koje ne spadaju u povredu radne obaveze, ali u slučaju povrede neke od tih zabrana protiv zaposlenog se ima voditi disciplinski postupak. Članom 44. st. 1. Zakona zabranjuje se diskriminacija u koju spadaju: ugrožavanje, omalovažavanje ili izdvajanje lica odnosno grupe lica po osnovu: rase, nacionalne, etničke, verske, ili polne pripadnosti, fizičkih i psihičkih svojstava, smetnji u razvoju i invaliditeta, zdravstvenog stanja, uzrasta, socijalnog i kulturnog porekla, imovnog stanja, odnosno političkog opredeljenja i podsticanja i nesprečavanja takvih aktivnosti, kao i po drugim osnovama utvrđenim zakonom kojim se propisuje zabrana diskriminacije. U zabrane iz čl. 45. stav 1. Zakona spadaju: fizičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje dece i učenika; fizičko kažnjavanje i vredanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba dece i učenika ili zaposlenih. U narednim stavovima ovog člana se pojašnjava šta se pod pojedinom zabranom podrazumeva. Naravno da se pobrojanim zabranama nema šta zameriti, međutim problem nastaje što član 143. za povredu zabrane propisuje isključivo meru prestanka radnog odnosa i oduzimanja licence. Ovo rešenje potpuno isključuje mogućnost bilo kakve individualizacije mere, to jest da težina izrečene mere bude određena na osnovu svih olakšavajućih i otežavajućih okolnosti konkretnog slučaja. To bi značilo uzimanje u obzir načina na koji je došlo do povrede zabrane, konkretna težina povrede, posledice koje je izazvala, okolnosti pod kojima je do toga došlo, dosadašnji rad i ponašanje zaposlenog i slično. Naravno da su neke povrede same po sebi toliko teške da ih je nepotrebno gradirati i za njih se mora izreći prestanak radnog odnosa, kao što je to, primera radi, seksualna zloupotreba učenika. Ovde ne ulazim u problematiku objektivnog utvrđivanja i prosuđivanja da li određeno činjenje ili nečinjenje zaposlenog predstavlja povredu zabrane, što će, vrlo često, biti izuzetno delikatan. Da li određeni iskaz nastavnika zaista predstavlja akt verbalnog nasilja koje potencijalno može ugroziti dostojanstvo ličnosti učenika? Ovde želim isključivo da ukažem na situaciju u kojoj je objektivno dokazano postojanje povrede određene zabrane ali čija je težina takva da je mera prestanka radnog odnosa drakonska. A u toj situaciji direktor, kao organ koji pokreće, vodi postupak i izriče meru, nema drugog izbora. Primera radi, nastavnik koji, iz šale, kvrcne po glavi učenika i to proprati rečima „...ti mali lenjivče, mogao bi više da učiš...” u slučaju pokretanja postupka završio bi sa istom merom kao neko ko bi učenika nazvao idiotom kojeg treba izbaciti iz škole. Banalnošću ovih primera želim prvenstveno da ukažem zaposlenima na deliktost ove problematike i na objektivnu opasnost da dođu u situaciju da potpadnu pod udar ovih propisa. Pri tome ukazujem da određene reakcije zaposlenih u odnosu na učenike mogu biti zloupotrebljene, u drugom kontekstu prikazane, kako od strane učenika tako i od njihovih roditelja, što ih može dovesti u izuzetno tešku situaciju. Kada se ovakav postupak pokrene, on se može završiti ili oslobađanjem zaposlenoga ili prestankom radnog odnosa.

Pukovnik ili pokojnik. Zakonodavac je očigledno imao želju da do krajnjih granica disciplinira zaposlene u postupanju sa decom i učenicima, što nije sporno, ali je to učinio spretnošću slona u drogeriji. On nije odlučio, već je krut, a ono što je kruto mora, pre ili posle, na nekome pući. On je propisao da se na ostala pitanja vođenja disciplinskog postupka imaju primeniti pravila upravnog postupka. Dobro rešenje, ali samo po sebi nedovoljno. Zašto za ovaj postupak nije propisana primena pravila iz Krivičnog zakonika? Imajući i vidu šta se danas sve događa u školama, sa tendencijom da bude i gore, veoma bi bitno bilo da je ovo propisano, a ne prepušteno direktorima i sekretarima škola da teoretskim egzibicijama utvrđuju da povredu zabrane nema, jer je nastavnik postupao u nužnoj odbrani ili krajnjoj

nuždi, a što si instituti krivičnog prava u slučaju čijeg postojanja nema krivičnog dela. U praksi već imamo ovakvih problema.

Primera radi, ukoliko nastavnik, da bi sprečio učenika da opasnom predmetom udari drugog učenika, zavrne ovome ruku da bi mu taj predmet oduzeo i time učeniku pričinio fizičku bol, da li je on time učinio povredu zabrane fizičkog nasilja nad učenikom ili je postupao u okvirima nužne odbrane (koju Zakon o osnovama ne poznaje)? Šta će se desiti u slučaju da se brani od napada učenika? Dakle, primeni onu odbranu koja je neophodno potrebna da učinilac od svog dobra ili dobra drugoga odbije istovremeni protivpravni napad (čl. 19. Krivičnog zakonika)? Da stvar bude još gora, u ovim slučajevima koji mogu biti i pravno i ljudski izuzetno delikatni, ukoliko direktor donese zaključak o pokretanju postupka obavezan je udaljiti zaposlenog sa rada do okončanja postupka, a to znači 1/3 plate, odnosno 1/4 ukoliko se ne izdržava porodica.

Nadam se da sam uspeo biti dovoljno jasan oko ukazivanja na opasnosti koje po ovom pitanju postoje po zaposlene. To zahteva maksimalnu pažnju, postupanje hladne glave i solidarnosti da se kolega na vreme upozori na opasnosti od nepriremene reakcije.

Ovo vam napisah radi znanja, i još više, zbog ravnjanja.

Tomislav Drvar

UVESTI OBAVEZNU ŠKOLU ZA RODITELJE

Izrazita razlika u stanovištima terapeuta Milivojevića i Čalovske – Hercog (rubrika „Srbija razgovara/Događaji dana”) u „Politici” od 4. januara trebalo bi da navede (buduće) roditelje na duboko promišljanje o tome koja je, za svaku pohvalu, i više nego zasluženo našla mesto na stranicama najozbiljnijeg dnevnog lista. Ako ih tekst ne „bočne”, imaćemo situaciju da je i ovu tako bitnu sferu društva zahvatila ravnodušnost, nerazmišljanje, nebriga, apatija. A to onda dovodi do nesamerljivih konsekvenci. Po celo društvo. Jer, kao što znamo, svoju stvarnost nismo nasledili od predaka nego – pozajmili od svoje dece.

Prihvatimo se odgovornosti – tuđu „stvari” imamo u rukama, nemojmo se posle žaliti na kamatu koja će nas stići. Decu prečesto, ili ne vaspitavamo, ili to radimo na pogrešan način koji karakteriše tradicionalnost, anahronost. Pročitavši tekst, stekla sam utisak da će se svako ko tekst pročita naći u dilemi – kojoj strani da se prikloni. A nesigurnost, konfuziju i sedenje na dve stolice u vaspitavanju dece, moramo priznati, ne možemo sebi dopustiti.

Ponašanje roditelja mora biti skladno, koherentno, planirano, nikako spontano – mora biti i više nego odgovorno. Jer, kada dete za isti postupak jednom dobije šamar, drugi put osmeh, a treći apatičan pogled, s razlogom se javlja zbunjenost deteta koja se pogubno odražava na razvoj.

Stoga bi roditelji trebalo ozbiljno da shvate zadatak koji su sebi zadali i da se upute u škole koje postoje za vaspitavanje dece. Postoji razlog što su nastale ovakve škole i trebalo bi da budu obavezne, samo zbog toga što roditelji definitivno ne znaju da obavljaju svoju obavezu vaspitavanja dece. Deca se više ne vaspitavaju kao u prošlom veku – štapom, oklagijom i/ili kaišem. Danas postoje nova sredstva – razgovor, razgovor, i (pod tri) opet razgovor. Krivimo sebe, a ne društvo za ponašanje sopstvene dece!

Ivana Spasojević, studentkinja novinarstva

СТУДЕНТИ НА ДНЕВНОМ РЕДУ ВЛАДЕ

Влада Војводине је на 24. седници одржаној 21. априла сумирала податке о упису студената у високе школе струковних студија чији је оснивач АП Војводине и на факултетима Универзитета у Новом Саду у школској 2009/2010. години са освртом на образовање припадника националних мањина и информацију о томе упутила ресорним Одборима Скупштине Војводине. У односу на укупан број становништва у Војводини, 2,8% младих наставља своје школовање на високим школама струковних студија чији је оснивач АП Војводине или на факултетима у саставу Универзитета у Новом Саду на свим нивоима студија. Школске 2009/2010. године уписано је 56.832 студената на високим школама струковних студија

чији је оснивач АП Војводине и на факултетима Универзитета у Новом Саду на свим нивоима студија. Од тог броја, на терет буџета школује се 31.797 студената (55,95%), док 25.035 студената плаћају школарину (44,05%). Поред српског језика, на високим школама струковних студија чији је оснивач АП Војводине и на факултетима Универзитета у Новом Саду настава се реализује и на мађарском, румунском, русинском и словачком наставном језику. Влада Војводине је констатовала да је упис на високе школе струковних студија чији је оснивач АП Војводине и на факултетима Универзитета у Новом Саду у школској 2009/2010. години обављен у складу са одлукама о упису и уз сарадњу са свим установама у области високог образовања.

СВАКИ ЧЕТВРТИ СРЕДЊОШКОЛАЦ ЖРТВА НАСИЉА

- Сваки десети у школу доноси оружје • Најчешће је вређање и исмевање • Насиље нема везе с националношћу • У средњим школама мање насиља него у основним

Чињеница да се безмало сваки четврти средњошколац у Војводини у школи срео с неким обликом насиља, било као жртва или починилац, да сваки десети поред уибеника у учioniци има и неку врсту оружја, те да четвртина мисли да је узрок насиља у школама нека врста различитости, до којих је довело истраживање Одсека за психологију Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, позивају на широку акцију не само спречавања, него и превенције насиља у школама. На презентацији резултата овог истраживања, спроведеног јесенас у девет војвођанских средњих школа на узорку од више од 6.000 ученика и 830 запослених у њима, у оквиру акције „Школа без насиља“, које у нашој земљи од 2005. године спроводи УНИЦЕФ у сарадњи с надлежним министарствима, чуло се и да се количина насиља смањује с годинама, то јест да га је у средњим школама мање него у основним, али и да су жртве и у једним и у другим, углавном ученици који се нечим издвајају и социјално су изоловани. „Најчешћи облик насиља у школи је вређање и исмевање, којег чак више има на релацији наставник-ученик и обрнуто, него међу вршњацима, док се физички обрачун појављује код три одсто испитаника као облик насиља у ком су

учествовали, било као насилници или жртве” - рекла је Јасмина Коцопелић.

Супротно увреженом мишљењу, насиљу су једнако изложени ученици оба пола и оно нема никакве везе с њиховом националношћу, али је алармантна чињеница да велик део остаје скривен и наставници за њега не знају, док радује податак да су сви актери у школи изузетно спремни да се ухвате у коштац с њим. Поредени резултате истраживања у основним и средњим школама, Петар Чоловић је нагласио да у основним школама насиље нема везе с успехом ученика, док је у средњим присутније код лошијих ђака, те да су средњошколци спремнији од основаца да на њега реагују, и ако су угрођени и ако су посматрачи. Разлика, на коју при прављењу програма превенције и спречавања, ваља обратити пажњу је и чињеница да се средњошколци много мање од основаца жале наставницима.

ЗАТВОРИТИ КЛАДИОНИЦЕ У БЛИЗИНИ ШКОЛА

Заштитник грађана Саша Јанковић позвао је све градове и општине да спроведу акцију по угледу на Град Београд и заштите школску децу од недозвољеног организовања и неприменог утицаја игара на срећу. Јанковић, који је средином прошле године покренуо иницијативу да се измени Закон о играма на срећу како би се измистиле кладионице у близини школа, похвалио је градоначелника Београда Драгана Ђиласа који је ангажовањем инспекцијских служби утврдио да 61 кладионица и коцкарница у главном граду не испуњава прописане услове о удаљености од основних и

средњих школа. „Град Београд је тиме урадио посао Управе за игре на срећу при Министарству финансија, која очигледно нема кадровске могућности да одговори задатку контроле који му је дат у надлежност Законом о играма на срећу”, наводи се у саопштењу. Заштитник грађана је најавио да ће испитати да ли је нека од 61 кладионице у Београду које су удаљене од школа мање од 150 метара, колико је законом дозвољено, добила сагласност или дозволу било ког државног органа, посебно Републичког геодетског завода, као и да ће тражити одговорност за евентуалне грешке или злоупотребе.

ЗАВАРИЛИ ВРАТА ДИРЕКТОРКИ

Петрохемичари наставили трагом просветара

Радници панчевачког предузећа “Петроремонт” 22. априла су заварили улазна врата предузећа и тако “заробили” директорку протестујући због неисплаћених осам зарада. Председник Штрајкачког одбора Радован Кочић изјавио је да су то учинили јер ни после четири месеца штрајка “ни власника, ни државу није брига за судбине стотинак породица радника предузећа”. “Донели смо такву одлуку која је за нас све мучна, али шта да радимо. Преговоре смо обавили са свим институцијама, послали дописе, нико нам се није обратио”, изјавио је Кочић новинарима. Радници “Петроремонта” су тако обогатили палету синдикалних метода борбе на начин како су то својевремено учинили и

панчевачки просветари који су само закључали (није било ни закуцавања, а ни заваривања врата) тадашњег министра просвете Јову Тодоровића и оставили га самога у кабинету једне панчевачке школе да на миру размишља о захтевима синдиката. Министра су након више од 3 сата “ослободили”, уосталом као и директорку “Петроремонта” пошто су, по налогу јавног тужиоца и уз асистенцију полиције у току дана врата “Петроремонта” отворена. “Захтеви за исплату зарада су апсолутно оправдани, али су то на погрешан начин покушали да реализују”, изјавила је за Радио Панчево директорка предузећа Љиљана Лазаревић и оптужила штрајкаче због губитка значајног посла због штрајка.

ПРОТЕСТ СТУДЕНАТА И СРЕДЊОШКОЛАЦА

Око 300 студената и средњошколаца протестовало је у петак 24. априла у Београду, тражећи олакшице приликом уписа наредне године. Како је рекао Огњен Несторовић, један од организатора протеста, млади захтевају да упис у наредну годину студија у статусу буџетског студента, буде омогућен свим академцима који у току године остваре 42 бода. Студенти и средњошколци траже укидање квота за упис на буџет, односно да се укине одредба која налаже да се број буџетских места у наредној години може увећати само за 20 одсто у односу на претходну, рекао је Несторовић. “Такође, тражимо и хитно доношење Националног оквира квалификација који ће омогућити студентима првог степена студија да се запосле у струци”,

рекао је Несторовић.

Окупљање је отпочело око 14 часова, а после тога су протестанти Филозофског, Филолошког, Економског, Географског факултета, Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију и матуранти неколико средњих школа, кнез Михајловом улицом прошетали до Теразија. Јавна расправа о изменама и допунама Закона о високом образовању је у току, а, како је раније најављено, тај пропис могао би, после усвајања у парламенту, да почне да се примењује почетком нове академске године. Студенти и средњошколци протестовали су и пре месец дана, испред зграде владе, када су такође тражили испуњење тих захтева.

PLATE SA VIŠE LICA

• Najniža prosečna plata 5,4 puta manja od najvećeg proseka • U Vladičinom Hanu prosek svega 7.416 dinara • IT direktori prosečno po 128.467 dinara neto • Proizvođači odeće i krzna primali u proseku 12.702 dinara neto, zaposleni u finansijskom posredovanju 74.337 dinara • Državna služba pruža sigurnost

REALNO UVEĆANJE OD 7,5%

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2010. godine, iznosi 44.871 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u januaru 2010. godine, nominalno je veća za 7,7%, a realno je veća za 7,5%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2010. godine, iznosi 32.336 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u januaru 2010. godine, nominalno je veća za 8,0%, a realno je veća za 7,8%.

Najniža prosečna plata u Srbiji je čak 5,4 puta manja od najvećeg proseka. To liki je raspon i među zaposlenima na istoj poziciji u različitim krajevima zemlje.

Radnik koga sreća nije poslužila živi u Vladičinom Hanu, u firmi koja se bavi proizvodnjom odeće i kože. Bio on ekonomista, pravnik, službenih ili radnik, u februaru je zaradio - svega 7.416 dinara. Nasuprot njemu je ekonomista koga je put doveo do Novog Beograda i uspešne banke koji prima oko 54.713 dinara.

U delatnost - finansijsko posredovanje primili su prosečno po 79.967 dinara. Statistika kaže da je to prosečna plata, a primanja u ovoj struci idu i do 150.000 dinara.

Razlike u primanjima za isto radno mesto zavise od uspešnosti firme, pre svega. Na to utiče delatnost, ali i gde se preduzeće nalazi. Među najlošije plaćenim zanimanjima su i najmanje razlike, ali zato najplaćeniji jedni drugima beže za više od pet puta. Najmanju prosečnu platu imaju zaposleni na poziciji higijeničar, i ona

neto iznosi 16.620 dinara. Oni su u kategoriji medicina, farmacija, veterina... Plate za ovu poziciju se kreću između 14.500 dinara i 20.000 dinara. Najveću prosečnu platu imaju zaposleni

na poziciji IT direktor, kategorija viši menadžment, koja neto iznosi 128.467 dinara. Raspon plata na ovoj poziciji je od 50.000 do 263.483 dinara.

Rasponi prosečnih plata među granama privreda od tri do pet puta. Godinama unazad, pa i u 2009, najniži prosek beleže proizvođači odeće i krzna. Zараđivali su, bez poreza i zarada, 12.702 dinara. Nasuprot njima, radnici u finansijskom posredovanju, već tradicionalno, bili su najplaćeniji. Prosečno - 74.337 dinara.

Značajne su razlike po okruzima, ali, naravno, zarade zavise od firme do firme. Uzmimo primer ekonomiste. Onaj koji je zaposlen u državnoj upravi, iako dokazani stručnjak, zarađuje oko 45.000 dinara. Njegov kolega, sa istim fakultetom, koji radi u banci, prima oko 150.000 dinara. Pa, ipak, da mogu da biraju, naši ljudi bi najradije bili u državnoj službi. Ona pruža određenu sigurnost.

	Prosečne zarade				Prosečne zarade bez poreza i doprinosa	
	RSD		Nominalni indeksi		RSD	
	Februar 2010		II 2010 XII 2009	II 2010 XII 2009	Februar 2010	
	Ukupno	Privreda	Ukupno	Privreda	Ukupno	Privreda
Republika Srbija	44871	41488	107,7	102,1	32336	30021
Centralna Srbija	45316	41737	108,0	102,6	32645	30180
AP Vojvodina	43676	40825	107,1	100,7	31510	29600
Grad Beograd	56130	54946	107,5	102,2	40307	39540
Grad Novi Sad	50709	48355	108,0	100,6	36394	34772
Grad Niš	38083	29779	113,4	101,2	27397	21435
Grad Kragujevac	42914	38975	113,7	105,1	30919	28122

Republika Srbija Februar 2010. god.	Zarada bez poreza i doprinosa		
Ukupno	Ukupno	C Srbija	Vojvodina
Privreda	30021	30180	29600
Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	26358	28391	24976
Ribarstvo	23802	9648	27510
Vađenje ruda i kamena	46625	43255	64403
Prerađivačka industrija	26490	25502	28783
Proizvodnja el. energije, gasa i vode	45606	45725	45085
Građevinarstvo	26185	26420	25372
Trgovina na veliko i malo, opravka	24159	25213	20990
Hoteli i restorani	18123	18477	16908
Saobraćaj, skladištenje i veze	37920	38943	34337
Finansijsko posredovanje	72323	75170	64921
Poslovi sa nekretnimama i iznajmljivanje	33601	34003	32401
Državna uprava i socijalno osiguranje	40201	40352	39682
Obrazovanje	35329	35695	34454
Zdravstveni i socijalni rad	35850	36157	35013
Komunalne, društvene i lične usluge	29633	29133	31077

Period februar 2010. - februar 2010.

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2010. godine, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u februaru 2009. godine, nominalno je veća za 3,5%, a realno je manja za 0,1%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u februaru 2010. godine, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u februaru 2009. godine, nominalno je veća za 3,9%, a realno je veća za 0,3%.

Period januar/februar 2009. - januar/februar 2010.

Prosečna zarada u Republici Srbiji, isplaćena u periodu januar - februar 2010. godine, u odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u periodu januar - februar 2009. godine, nominalno je veća za 3,5%, a realno je manja za 0,7%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa u Republici Srbiji, isplaćena u periodu januar - februar 2010. godine, u odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u periodu januar - februar 2009. godine, nominalno je veća za 3,8%, a realno je manja za 0,4%.

		Realni indeksi zarada bez poreza i doprinosa					
		II 2010 I 2010	II 2010 XII 2009	II 2010 II 2009	II 2010 Ø 2009	I-II 2010 I-II 2009	I-II 2010 Ø 2009
		Republika Srbija	ukupno	107,8	87,2	100,3	99,1
	privreda	102,3	88,5	101,7	99,7	101,7	98,6
Centralna Srbija	ukupno	108,2	88,1	101,1	99,5	100,0	95,8
	privreda	103,0	89,8	102,6	100,3	102,2	98,8
Vojvodina	ukupno	106,8	84,9	98,4	98,0	98,5	94,8
	privreda	100,5	85,3	99,4	98,4	100,5	98,1

ZAPOSLENI SRBIN 5 PUTA MANJE DUŽAN OD ZAPOSLENOG HRVATA

Prosečna zaduženost raste iz godine u godinu, pa je tako pre četiri godine svaki zaposleni bankama dugovao 723 evra, 2007. dug je iznosio 1.095 evra, a 2008. 1.825 evra. Prošle godine taj dug je premašio 2.300 evra.

Zaduženost po zaposlenom, od oko 2.000 evra, u Srbiji je skoro tri puta manja od zaduženosti zaposlenih u Crnoj Gori i Bosni i čak pet puta manje od zaduženosti građana Hrvatske. Čak i kada se na ovo dodaju prosečne zarade u tim zemljama, stanovništvo Srbije se mnogo ozbiljnije ponaša od građana susednih zemalja, jer Hrvatska ima oko 2,5 puta veću prosečnu zaradu, a

Crna Gora 1,3 puta veću nego Srbija.

Od zemalja u okruženju u visoko zadužene zemlje spadaju Grčka i Hrvatska, koje uprkos velikim problemima i dalje beleže rast zaduženosti. Hrvatska je još 2007. imala blizu 200.000 kredita koji su njene građane doveli do bankrotstva, ali se stanovništvo te zemlje i dalje zadužuje, pa je danas svaki stanovnik Hrvatske zadužen sa 4.000 evra, a svaki zaposleni sa 10.000 evra.

Imajući u vidu zaposlenost i prosečnu zaradu u regionu, visoku zaduženost imaju i Crna Gora, Rumunija i Bosna, a u srednje zadužene zemlje se mogu ubrojati Srbija, Slovenija i Bugarska.

POTROŠNJA DOMAĆINSTAVA

U četvrtom kvartalu 2009. godine, u Republici Srbiji, prosečna mesečna raspoloživa sredstva po domaćinstvu iznosila su 47582 dinara. Od ukupno raspoloživih sredstava 94,9% čine prihodi u novcu, a 5,1% su prihodi u naturi. Najveći udeo u novčanim prihodima imaju prihodi iz redovnog radnog odnosa - 45,8% i penzije - 33,8%. Izdaci za ličnu potrošnju domaćinstava, u Republici Srbiji iznose 44886 dinara, od čega je najveći udeo izdataka za hranu i bezalkoholna pića 40,7%.

ДА ЛИ СЕ ПРЕКОВРЕМЕНИ РАД МОЖЕ НАЛОЖИТИ УСМЕНО?

ПИТАЊЕ: Колико дуго у школи може да траје радни однос на одређено време заснован по конкурсу ради замене запослене која је на породичком одсуству? Постоји ли обавеза да се пре расписивања конкурса за пријем у радни однос на одређено време до повратка запослене са породичког одсуства обавести школска управа?

ОДГОВОР: За пријем у радни однос ради замене запослене која је на породичком одсуству обавезно се расписује конкурс, пошто се ради о радном односу чије је претпостављено трајање дуже од 60 дана.

Школска управа се обавештава ради збрињавања запослених за чијим је радом престала потреба. Ако такви запослени постоје, с њима се закључује споразум о преузимању и тада нема расписивања конкурса. Међутим, сматрамо да је законодавац имао на уму обавештавање школске управе само у случају потребе за заснивањем радног односа на неодређено време, пошто се споразумом о преузимању заснива управо та врста радног односа.

Запослени који ради на замени одсутног запосленог, а примљен је по конкурсу, може да остане у радном односу све док се одсутни запослени не врати на рад – ту не постоји рок. Међутим, ако је реч о наставнику, васпитачу или стручном сараднику без лиценце, који ради на замени одсутног запосленог, он може да тај посао обавља најдуже две године. Али, ако у току радног односа запослени стекне лиценцу, може да настави да ради на замени све до повратка одсутног запосленог.

ПИТАЊЕ: Ако је супруг запослене упућен на рад у иностранство у оквиру међународно-техничке сарадње, да ли запослена има право на мировање радног односа, у складу са чланом 79. став 3. Закона о раду?

ОДГОВОР: У члану 79. закона о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05 и 61/05) прописано је да запосленом мирују права и обавезе које се стичу на раду и по основу рада, осим права и обавеза за које је законом, општим актом, односно уговором о раду другачије одређено, ако одсуствује са рада због: 1) одласка на одслужење, односно одслужење војног рока; 2) упућивање на рад у иностранство од стране послодавца или у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње, у дипломатска, конзуларна и друга представништва; 3) привременог упућивања на рад код другог послодавца у смислу члана 174. овог закона; 4) избора, односно именованја на функцију у државном органу, синдикату, политичкој организацији или другу јавну функцију чије вршење захтева да привремено престане да ради код послодавца; 5) издржавање казне затвора, односно изречене мере безбедности, васпитне или заштитне мере, у трајању до шест месеци. Запослени коме мирују права и обавезе из става 1. овог члана има право да се у року од 15 дана од дана одслужења, односно дослужења војног рока, престанка рада у иностранству, односно код другог послодавца, престанка функције, повратка са издржавања казне затвора, односно мере безбедности, васпитне или заштитне мере, врати на рад код послодавца. Права из ст. 1. и 2. овог члана има и брачни друг запосленог који је упућен на рад у иностранство у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње, у дипломатска, конзуларна и друга представништва.

Према томе, ако је супруг запослене упућен на рад у иностранство у оквиру међународно-техничке сарадње, запослена има право на мировање радног односа, у складу са чланом 79. став 3. Закона о раду.

(Мишљење Министарства рада и социјалне политике, бр.112-01-190/2009-02 од 27. маја 2009)

ПИТАЊЕ: Да ли се запосленом у школи обављање прековременог рада може наложити усмено или је о томе неопходно донети решење?

ОДГОВОР: Обављање прековременог рада запосленом у школи не може се наложити усменим налогом. Такав закључак недвосмислено произлази из одредбе члана 11. став 2. Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика („Службени гласник РС”, бр. 12/09), која садржи обавезу послодавца „да запосленом, пре почетка обављања прековременог рада, изда решење о разлозима и трајању прековременог рада и налог за исплату увећане плате у складу са законом.“ Имајући у виду разлоге из којих се, према одредбама Закона о раду и наведеног колективног уговора, одређује прековремени рад, у решењу о одређивању таквог рада треба нагласити да приговор не одлаже његово извршење.

Послодавци за које колективним уговором није утврђена обавеза претходног доношења решења о одређивању прековременог рада могу, према преовлађујућем схватању, у хитним случајевима наложити запосленом обављање прековременог рада и путем усменог налога који би се накнадно оснажио решењем.

ПИТАЊЕ: Да ли за директора основне школе може бити изабран кандидат који нема пет година радног искуства с високим образовањем у образовању и васпитању (тек је учио расписивања конкурса стекао одговарајуће високо образовање), али је као наставник разредне наставе с вишим стручним образовањем стекао 12 година радног искуства?

ОДГОВОР: Одговор је потврдан. Лице из вашег питања има и одговарајуће високо образовање и потребан број година рада на пословима

образовања и васпитања у школи. У тексту који следи покушаћемо да образложимо овакав одговор.

Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09) као услов за избор директора школе поставља, између осталог, најмање пет година рада оствареног на пословима образовања и васпитања у установи, након стеченог одговарајућег образовања (члан 59. став 5). Сматрамо да појам одговарајућег образовања у овој одредби није истоветан појму одговарајућег образовања као услова за избор на функцију директора школе (члан 59. ст. 5. и 6). Наиме, образовање чије поседовање је услов за избор на функцију директора школе законодавац дефинише као:

1) високо образовање, стечено на студијама другог степена (дипломске академске студије – мастер, специјалистичке академске студије или специјалистичке струковне студије) у складу са Законом о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 76/05, 100/07-аутентично тумачење и 97/08), почев од 10. септембра 2005. године, или на основним студијама у трајању од најмање четири године, по пропису који је уређивао високо образовање до 10. септембра 2005. године,

2) које је одговарајуће врсте за наставника школе оне врсте и подручја рада којој припада школа у којој се бира директор, за педагога или психолога.¹

Закон је утврдио и изузетак у виду могућности да се за директора основне школе, у случају да се на конкурс не пријави ниједан кандидат са високим образовањем стеченим на студијама другог степена или на основним студијама у трајању од најмање четири године, изабере и лице које не поседује тако стечено образовање. У том случају се расписује нови конкурс а за избор директора постаје одговарајуће и:

1) више образовање или високо образовање стечено на студијама првог степена (основне академске, односно струковне студије) или на студијама у трајању од три године,

2) које је одговарајуће врсте за наставника оне врсте школе којој припада школа у којој се бира директор.

За разлику од дефинисања образовања које је одговарајуће за избор на функцију директора школе, образовање које је одговарајуће, односно чије је поседовање неопходно током рада да би се он квалификовао као рад на пословима образовања и васпитања, јесте образовање било којег степена и врсте који су по закону и подзаконском акту потребни за обављање тих послова. То, дакле, може бити не само више и високо, него и средње образовање. То значи, на пример, да и лице које је са средњим или вишим образовањем најмање пет година обављало послове наставника разредне наставе, а до закључења конкурса за избор директора школе завршило је учитељски факултет, испуњава услове за избор без обзира на то што у време стицања радног искуства на пословима образовања и васпитања није поседовало високо образовање из члана 8. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања.

Најзад, законодавац не поставља као услов за избор директора школе то да рад на пословима образовања и васпитања мора бити остварен у школи, још мање у школи исте врсте и подручја рада којој припада школа у којој се врши избор директора. Тај рад може бити остварен у било којој врсти установе за образовање и васпитање – предшколској установи, основној или средњој школи. Из тога произлази закључак да би и васпитач, који је у предшколској установи остварио потребне године рада на пословима образовања и васпитања а није завршио, на пример, учитељски факултет, имао право да буде изабран за директора (основне) школе.²

1 Поред образовања наведеног под 1) и 2), почев од школске 2012/2013. године, наставник, васпитач и стручни сарадник, а то значи и лице које конкурише за избор директора установе, мораће имати и образовање из психолошких, педагошких и методичких дисциплина стечено на високошколској установи у току студија или након дипломирања, од најмање 30 бодова и шест бодова праксе у установи, у складу са Европским системом преноса бодова (члан 8. став 4, члан 121. став 9. и члан 177. Закона о основама система образовања и васпитања).

2 У погледу услова у виду одређеног броја година рада у струци, законодавац испољава недоследност и непрецизност у изражавању у вези с избором директора предшколске установе. Прво, кандидат за директора који поседује одговарајуће образовање из члана 8. став 2. Закона о основама система образовања и васпитања треба да има „најмање пет година рада у установи након стеченог одговарајућег образовања“ (члан 59. став 3). Овде законодавац, дакле не прецизира врсту послова које је кандидат требало да обавља да би испунио услов за избор. Ипак, тумачењем се може извести закључак да су то послови образовања и васпитања (који могу бити обављани у било којој врсти установе за образовање и васпитање). Друго, законодавац показује недоследност када само за кандидата за директора предшколске установе, који поседује образовање из члана 8. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања, као услов поставља да рад на пословима образовања и васпитања мора бити остварен у предшколској установи а не у било којој врсти установе за образовање и васпитање (члан 59. став 4).

U KOVERTAMA UMEMSTO PLATE - VINO

Kad smo svojevremeno pisali o slučaju da ruske vlasti nastavnike plaćaju votkom (12 litara votke umesto mesečne plate) nismo mogli naslutiti da bi se nešto slično moglo desiti i kod nas. Nažalost, taj ruski napušteni model stigao je i do nas - radnicima "Navip-Fruškogorca" koji platu nisu dobili od septembra 2007. godišnja nadoknada biće isplaćena u - vinu! Tako će svaki "srećni" "plavi mantil" umesto ko-

verte dobiti 10.000 litara vina. I tu nastaje problem jer složićemo se, da jednom prosečnom građaninu treba poprilično vremena i energije da u sebe ulije deset hiljada flaša "božanskog napitka" i/ili nadljudska menadžersko-preduzetnička akrobatika da tu robu proda. Čak i na crnom tržištu i ispod cene... Za sada je još uvek neizvesno, da li će sindikalna organizacija "Navip - Fruškogorca" kao konsultanta angažovati "japija" iz pekamske zgrade "Nelson Mendela" Dereka Trotera (Only fools and horses), ali moramo konstatovati da je on jedina individua koja je uspeła da iz prve osvešta i "utopi" cisternu vina. Tačnije, radilo se o rumunskom rizlingu... Ukoliko našim "fruškogorcima" ne pomogne simpatični Del Boj, "ustupak" menadžmenta kompanije ostaće samo greška u koracima i neduhovita šala. Ili još gore, može postati ideja za "spasioce" brojnih gradskih "posmulih giganta", koji, možda, proizvode kotrljajuće ležajeve, liju plastična korita ili francuski obrađuju prasiće.

ZAPOSLENIMA ZABRANJENO PARFEMISANJE

Zaposleni u gradskim ustanovama u Detroitu više neće moći da koriste parfeme i druge mirišljave proizvode kako grad ne bi morao da plaća visoke odštete radnicima kojima mirisi smetaju. Zvaničnici planiraju da u svim ustanovama u gradu postavte table upozorenja koje će pozivati zaposlene da izbegavaju korišćenje kolonjske vode, afteršejva, parfema, deodoransa, krema i drugih parfemisanih preparata poput mirišljavih sveća i osveživača vazduha. Kako prenosi agencija AP, ova odluka doneta je nakon što je grad morao da plati 100.000 dolara odštete jednoj ranici koja je pre dve godine podnela tužbu žaleći se da ne može da obavlja svoj posao zbog parfema koleginice koji joj izaziva glavobolje i mučninu.

ŠTA SRBIMA NAJVIŠE IDE NA ŽIVCE?

	Srbima najviše idu na živce	Glasova	%
01.	Bahati vozači	2.656	8
02.	Gužve na šalterima, u prevozu	2.363	7
03.	Pljuvanje na ulici	2.255	6
04.	Reklame tokom filmova	1.923	5
05.	Rialiti-šou emisije	1.825	5
06.	Loši majstori	1.567	4
07.	Pseći izmet u parkovima i na ulicama	1.501	4
08.	Proroci, vračevi, čitači sudbine	1.412	4
09.	Napadni TV voditelji/voditeljke	1.411	4
10.	Lažna briga o potrošačima	1.393	4
11.	Nejasni i skriveni računi	1.333	4
12.	Blokada ulica zbog protesta	1.255	3
13.	Analitičari, savetnici, menadžeri, PR-ovi	1.125	3
14.	Bučne komšije	1.052	3
15.	Nekulturno korišćenje mobilnog	1.033	3
16.	Praznična kupovna histerija	905	2
17.	Automobilске sirene	878	2
18.	Lažne cene avio-karata	826	2
19.	Fejsbuk	754	2
20.	Manja pakovanja proizvoda po istoj ceni	704	2
21.	Kašnjenje publike u pozorište/bioskop	679	2
22.	Kada se na telefon javi automat	603	1
23.	Reklamni materijal u sandučićima	534	1
24.	Kladioničarske priče	488	1
25.	Šou-biznis	478	1
26.	Termin „pozitivna energija“	478	1
27.	Pogrešna vremenska prognoza	378	1
28.	Lozinke i PIN kodovi	275	0
29.	Dijete	255	0
30.	Karte u preprodaji	84	0

PRAVOPIS

Nsiam vrevoao da zpavrao mgou rzmaueti ovo što čtiam. Zaavljihuujci nobniečoj mčoi ljdsuog mgzoa, pemra irtažsiavnjima nučainka sa Kmbreidža, nije vžano kjoim su roedsldoem npiasnaa slvoa u rčei, jdieno je btino da se pvro i psldeonje sovlo nlaaze na sov msteu. Otasla solva mgou btii u ptponuom nerdeu i bez ozibra na ovu oloknost, tkest mžeote čtiami bez pobrelma. Ovo je zobg tgoa što ljduksi mzoak ne čtia savko slvoo pnaoosb, već rčei psmraota kao cleniu. Oavj preomečaj je šljivo nzavan tipoglikemija. Začudjujuće, zar ne? A uevk ste msillili da je pavrpois vžaan...

PLAĆAJU JE DA PIJE PIVO

Jelena Mandić (34) je naša prva profesionalna degustatorka piva. Kao vršni hemičar i prva profesionalna degustatorka piva kod nas, ova Sosa je suštinski izmenila utvrđeni poredak iz: „Ženo, donesi mi pivo“ u „Draga, probaj mi pivo, molim te“. Zaposlena u jednoj od najvećih ovdašnjih pivara, svakodnevno daje svoj sud o „čilibarskom sokiću“ i njena reč se sluša. Osim silnih preciznih mer-nih instrumenata za „vadenje“ duše pivu, interesantan je i podatak da iako degustacija traje ne više od petnaestak minuta (dok se čula ne zamore) pripreme za nju traju i po dva sata. Tačnije, toliko pre ocenjivanja Jelena i kolege ne smeju svoj ORL sistem da zavaraju hranom, pićem, žvakama, cigaretama...

"Zapravo, čitav posao počinje ocenjivanjem vode, jer ona najmanje deluje na čula u usnoj duplji. Voda za piće može da sadrži komponente sa gvožđem koje joj daju izraziti metalni ukus ili ustajali miris, što nije prijatno za čula, pa nije dobro ni za pivo. Zatim degustiram pivo koje je spremno za punjenje, a posle toga i pivo iz boca i limenki. Tek tada na red dolazi pivo sa „odležavanja“, koje je mutno i jako, punog ukusa i arome. Naposljetku degustiram i napitak koji sadrži pivski kvasac" – kaže Jelena, što „sumo sumarum“ na kraju radnog dana iznosi negde oko dva decilitra popijenog piva, u ovoj ili onoj formi.

OTPUŠTEN ZBOG KEKSA

Britanac Majkl Kembel je uhapšen i otpušten sa posla nakon što se poslužio keksom sa stola svoje koleginice. Majkl koji je bio zaposlen u jednom kol-centru, ogladneo je tokom noćne smene i opazio kutiju keksa u kancelariji. Pojeo je skoro sve, misleći da je keks ostavljen za zaposlene od uprave. Međutim, kutija je pripadala njegovoj koleginici Pamelii Harison, koja je pobesnela kada je shvatila da keksa više nema. Ona je alarmirala upravu, i tražila da se pregledaju snimci sa sigurnosnih kamera. Kada je "krivac" pronađen, Kembel je dobio otkaz, i uhapšen je zbog krađe. Sud u Njukaslju odredio mu je godinu dana uslovne kazne, i naložio da plati troškove postupka. "Znam da keks nije bio skup, ali ne možemo dozvoliti da nam neko pretura po stolu i poslužuje se našom imovinom", rekla je Harisonova za "Dejli mejl". "Mislio sam da je keks ostavljen za zaposlene, a ne da ga je neko kupio samo za sebe. Neverovatno mi je da smo morali da završimo na sudu", rekao je Kembel. Kembel je morao da plati kaznu od 150 funti, i da Harisonovoj isplati i vrednost keksa, odnosno sedam funti.

MATURIRALA U 98. GODINI

Amerikanka Ida Grin konačno je ostvarila životni san i dobila diplomu srednje škole u 98. godini života. Kada je pre 84 godine završila osnovnu školu upisala se u srednju, ali joj je tada umrla majka i morala je da preuzme brigu o domaćinstvu i da podiže jedanaestoro mladih braće i sestara. Sa ocem je radila na porodičnoj farmi, a potom bi do kasno u noć kuvala za sutra. Uprkos tome, uspeła je da završi dva razreda srednje škole, ali više od toga nije mogla. Pre dve godine upravnik staračkog doma u kome živi kontaktirao je jednu srednju školu u Nju Džersiju i dogovoreno je da Ida bude omogućeno da maturira. Starica je uspeła da položi obavezne predmete i konačno dobila diplomu. "Imala sam veliku sreću da mi se ostvari životni san. Hvala svima koji su mi pomogli", rekla je Ida koja će za mesec dana proslaviti 99. rođendan.

